

Meridiana

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 16

Barcelona, 29 d'abril del 1938

Preu: 50 cèntims

ENDAVANT, PER LA LLIBERTAT!

EL PRIMER DE MAIG D'EN-GUANY, INICI D'EMULACIO

"No s'ha actuat en la nostra reraguarda amb el ritme que la situació exigia. S'han perdut mesos, setmanes, dies i hores, en instants que el minut marca el destí d'anys. Avui, que el ritme i la fermesa en l'adopció de mesures oportunes s'han posat al compàs del nostre afany per a guanyar la guerra, puc i he de dir al poble espanyol que la lentitud ha estat el nostre enemic pitjor." El president del Govern de la República, doctor Negrín, en l'allocució que, el proper dia 16, adreçarà per ràdio a tots els homes de les terres hispàniques lleials, pronunciarà aquestes paraules.

Han transcorregut més de vint-i-un mesos d'ençà que es produí la sublevació militar-dretista i el feixisme internacional entrà en guerra amb Espanya, i, durant tot aquest llarg temps, hem vist, al costat d'actacions meritoris i eficaces i d'una labor constructiva i de cara a les necessitats del moment, com es malbarataven energies i possibilitats. Sembla que, per part d'algú, es volia fer la guerra obstaculitzant les condicions per a posar-nos en condicions de guanyar-la; molts d'altres, il·lusos, es pensaven que la victòria ens seria lliurada amb safata per art d'encontament, encara que no féssim res per a aconseguir-la. Les provatures més diverses sorgien a dolls, mentre les necessitats prementeres de la guerra eren desatentes, sovint deliberadament. Durant uns llargs mesos, la reraguarda vivia la més gran eufòria, mentre al front els combatents sentien la fortor de la pólvora i de la sang i vivien els horors del combat. Diria's que les victòries obtingudes durant les jornades del juliol del 1936 ho havien resolt tot.

Espanya es trobava embolcallada en una terrible i dura guerra contra la seva independència i la llibertat dels seus fills i contra la democràcia mundial. El feixisme estava disposat a abocar-hi les seves reserves per a fer triomfar els desitjos que l'havien portat a obrir el foc. Constantment, per gràcia de la política dita de no intervenció, arribaven als ports del territori rebel i de Portugal homes i material tramesos per Mussolini i per Hitler. Calia que tothom es responsabilitzés i, davant la gravetat de la contesa, es treballés de cara a

la guerra, amb ritme accelerat; altrament, per grans que fossin les possibilitats de què disposéssim, no hi hauria hagut manera d'enfrontar l'organització enemiga.

Es produí el canvi. L'eufòria caigué per la seva base. Hom s'adonà bé que no eren hores de provatures i assaigs més o menys audaços, que a un exèrcit només s'hi pot açar un altre exèrcit i les guerres les fan els soldats, que el material bèl·lic no es forma tot sol, que la disciplina serveix per alguna cosa. Si aquella irresponsabilitat era la causa de les situacions difícils, la responsabilitat havia aguantat Madrid.

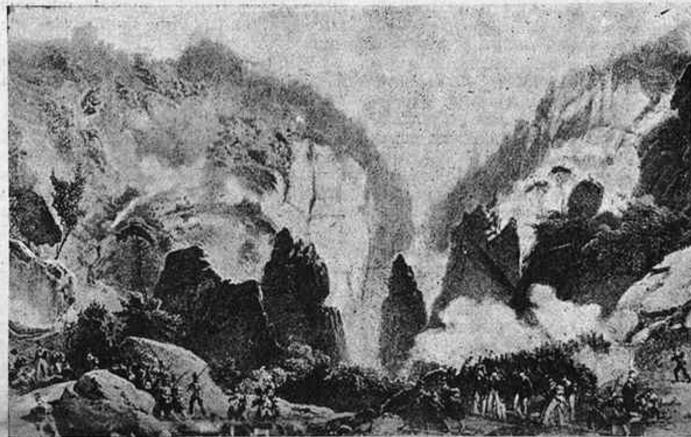
Poc a poc, Espanya es posava en situació de salvar les eventualitats de la lluita i de constituir un bloc compacte i puixant que pogués emmenar-nos a la victòria. Es mantenien encara, això no obstant, gèrmens, d'indisciplina que obstaculitzaven la formació d'aquell bloc i que privaven que el treball no prengués el ritme que era indispensable. La unitat no posseïa la cohesió que calia.

Ara, davant la gravetat de la situació i quan l'enemic ha trepitjat ja terra catalana i es disposava a descarregar tot el seu profund odi contra la nostra pàtria, la unitat s'ha fet sòlida i el sentit de la responsabilitat s'ha estès a tots els cors. La reraguarda viu la guerra i treballa amb delit per a forjar els elements necessaris per al triomf. Els efectes s'han fet sentir aviat: després del pas ràpid dels feixistes a través de les terres aragoneses, als llinars de Catalunya la seva marxa ha quedat deturada.

S'ha aconseguit molt, però encara no s'ha aconseguit tot. Podem fer molt més, i cal que es faci.

En aquest Primer de Maig, diada de la solidaritat proletària, hem de reflexionar molt detingudament sobre la importància del nostre esforç per a guanyar la guerra i sobre les conseqüències que es derivarien d'una derrota. Hi hem de pensar en tot llur abast. I la reflexió ha de fer-se tot manibrant les eines del treball; mentre dura la guerra, mentre als fronts no cessi el foc, mentre hi hagi companys que tenen la vida a l'encant i mentre les poblacions es trobin sota l'amenaça de la barbàrie feixista executada per les ales negres del crim,

Guerra d'independència ha estat anomenada, amb raó, la guerra que ara sostenen els pobles d'Espanya contra les forces d'Itàlia i Alemanya, aliades de Franco. I aquest caràcter de la lluita actual — és a dir, un dels seus caràcters — porta a la memòria dels escriptors, i àdhuc dels simples ciutadans, les gestes històriques similars, entre les quals figura la guerra hispànica contra la invasió napoleònica.

EL POBLE LLUITA CONTRA ELS INVASORS A LES MUNTANYES CATALANES (D'un gravat de l'època)

De les gestes d'aquella companya, la més popular, a Catalunya, és sens dubte la gesta del Bruc. Prop d'aquest poble — millor dit, dos pobles, perquè hi ha el Bruc de Dalt i el Bruc de Baix — van sofrir les tropes de Napoleó Bonaparte llur primera

derrota a la Península. Fins els qui fem, com a catalans i com a liberals, certes reserves a l'actitud i a les tendències dels avantpassats nostres que s'alçaren contra els soldats de Bonaparte, hem de reconèixer i exaltar el coratge i l'heroisme de la pagesia aplegada al peu de Montserrat, que va barrar el pas a la columna del general Schwartz i va obligar-la a recular cap a Barcelona.

derrota a la Península. Fins els qui fem, com a catalans i com a liberals, certes reserves a l'actitud i a les tendències dels avantpassats nostres que s'alçaren contra els soldats de Bonaparte, hem de reconèixer i exaltar el coratge i l'heroisme de la pagesia aplegada al peu de Montserrat, que va barrar el pas a la columna del general Schwartz i va obligar-la a recular cap a Barcelona.

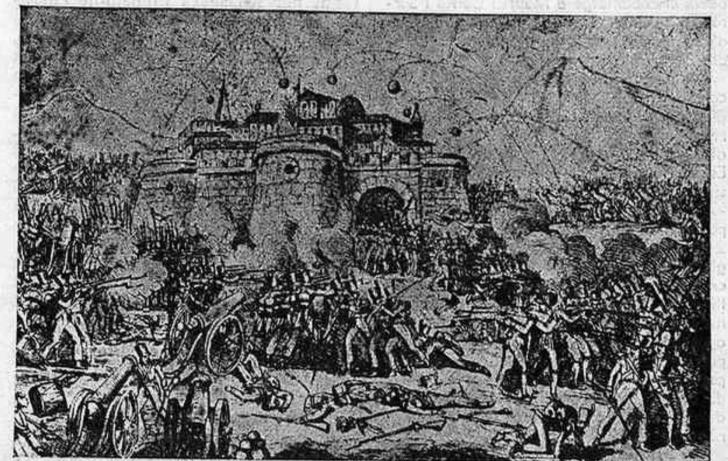
en una disputa agra i en una manifestació de rivalitats.

No fa gaires anys que encara es discutia en llibres, revistes i periòdics sobre la participació del sometent d'Igualada en les accions del Bruc, i sobre la persona del cobdill dels sometents de Manresa i del Bages que hi intervingueren. Alguns punts han quedat aclarits i diverses inexactituds han estat rectificades. Però ni tan sols entre els historiadors i erudits ha pogut orribar-se a un acord relatiu al conjunt dels fets.

La versió corrent de la batalla del Bruc — versió que traspuja de vegades en els articles periodístics — és plena d'errors i de llegendes. I la llegenda màxima del Bruc resulta la del cèlebre timbal, que tan alludit és per escriptors i oradors.

Tot reivindicant la glòria dels esdeveniments històrics, hem de netejar-la de les llegendes més o menys poètiques que els volten. La veritat, pel sol fet d'ésser-ho, té un pur valor moral que no poden tenir mai els relats llegendaris.

Què va succeir el dia 6 de juny del 1808 prop dels Brucs? Diu la versió llegendària que arribades a aquell lloc les forces del general Schwartz, van entaular combat amb gent dels sometents comarcans; que en una fase crítica de la batalla van sentir-se de sobte uns tocs de timbal multiplicats pels ecos de la muntanya, i creguts els francesos que arribaven nombroses tropes regulars, van esverar-se i, presos del pànic, van fugir perseguits pels catalans. Hi ha relats que, accentuant el to miraculós de l'episodi, asseguren que els homes del sometent eren en molt escàs nombre (50 de Manresa i 100 de Sampedor amb el timbal al capdavant). Altres relats afirmen que el tal timbal va dirigir la batalla com a general en cap. Més ençà, per una simple referència d'un fuster de Sampedor, va admetre's que el timbal era un oncle seu, anomenat Isidre Lluçà, i va ésser posada una làpida commemorativa a la casa de la vila on el suposat heroi havia nascut.

HEROICA DEFENSA DEL CASTELL D'HOSTALRIC (D'un gravat de l'època)

els nostres dies. Determinats aspectes toquen l'amor propi d'algunes localitats catalanes, i allò que hauria d'ésser una objectiva qüestió històrica, s'ha convertit sovint

cuidar les màquines amb l'amor i la cura que els combatents tracten els avions, els canons, les metralladores, els tancs i els fusells. Cal, en un mot, que no es toli que ningú deixi de sentir-se responsable.

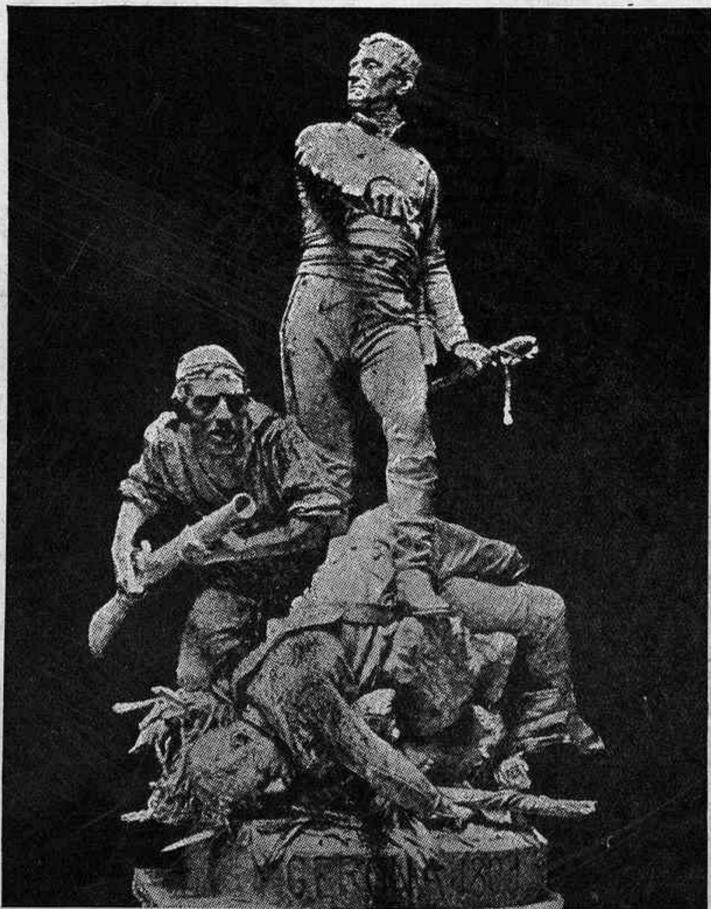
S'ha aconseguit ja molt, però s'ha d'arribar molt més enllà. I el deure de tots els obrers és que, en aquest Primer de Maig, es doni al treball un nou ritme, que ha d'emprendre una marxa progressiva.

Conèixer la capacitat i els recursos dels nostres obrers; no podem dubtar, doncs, que aquest nostre clam — concreció del sentit general — serà la característica del Primer de Maig d'enguany. Aquest nou ritme de treball, juntament amb la depuració de la reraguarda que s'està portant a terme, ens han de conduir a la victòria.

J. ROURE-TORENT

En realitat, els catalans que van prendre part a la primera batalla del Bruc — quasi tots de Manresa i de la seva comarca — eren relativament nombrosos i tenien una certa organització militar, deguda a la Junta de Govern del Corregiment de Manresa, que havia declarat la guerra a l'invasor. A Manresa es fabricava pólvora, i hi havia

(Segueix a la pàgina segona)

GRUP ESCULTORIC D'ANTONI PARERA, DEDICAT ALS BRAUS DEFENSORS DE LA IMMORTAL GIRONA

Som en temps de guerra. El vi escasseja. Però nosaltres, bevadors, continuem impertèrrits fent l'elogi del vi, passant de pressa pels "cocktails". (Inventors, els Pells Roges.)

Retrospectiva. Beviem vi les marqueses en els balls de la Cort de França. I no xaropejaven. La pavana donava tanta set com fins fa poc donaven els vals i el "blue" i el xotis i el jazz. He sentit dir que Lluís XIV baixava ell mateix al celler a cercar vins per honorar als seus invitats i ell mateix escollia les ampolles. Les claus del celler, mai no les va confiar a ningú, ni a la reina. Temps en que beviem els monarques. Un rei aiguader, Lluís XVI. Fatal paradoxa. Prou sabem com va acabar. L'aigua li va fer perdre el cap. (21 gener del 1793.)

Ara — som a la guerra — el vi escasseja. Però nosaltres fem honor al pàmpol i al raïm i al seu fill el vi, que és l'amic de l'home! Així quan de lluny veieu passar el metge, li podreu dir: —"Trinqueu, que el vi és remei de tota malaltia i confesseu que no teniu cap remei com aquest a la vostra farmàcia." I el metge, si és intel·ligent, cal suposar-ho, trincarà després de brindar amb vosaltres.

Les qualitats principals del vi, són: el color, el gust i el perfum. Divisió: vi negre i vi blanc. Sense entretenir-me: vi fort, fluix, dolç, calent, gruixut, sec, picant, aspre, amb cos, lleuger, vellutat, generós, aromàtic, feble i... fins diré que així com els llatins deien "veni, vidi, vici", nosaltres, si en el "forum" haguéssim conviscut amb Ciceró, hauríem brindat amb ell, tot dient: "bevi, vini ranci".

Vins dolços, generosos, lleugers, nerviosos, saborosos, aspres... Estic ben segur que hi ha més vins que dones.

Però ¿sabem on vareig fer les meves primeres armes amb el vi? Abans que tot perquè des que estudiava allò que en deien botxillerat, vaig aprendre de memòria a Baltasar de Alcázar, en "Una cena", i en la que diu:

"Si es antigua o si es moderna,
¡Vive Dios! que no lo sé.
Pero brava invención fué
la invención de la taberna."

I una vegada ben après aquest evangeli i ja a la Universitat dels meus temps (1900) — que era una veritable i sorollosa "olla" — un magnífic bevador, en Roses (a) el "Xato", portat pel seu noble desig de guiar els qui ho necessitessin pels carrers, carretons i cantonades de la nostra ciutat, indicant-los de passada els trencacolls que s'hi trobaven, els llocs d'esbarjo o de sojorn que hi havia instal·lats i els establiments més notables, per fas o per nefes, els aparadors dels quals s'obrien en dites vies, ens exposava amb fets i fins amb cuits, lla on es menjava bé i on es bevia millor. Es pot dir que Roses (a) el "Xato", íntim d'Alexandre Soler Rovirosa — el malaguanyat "Pandro" — i el poeta (que pocs actualment llegeixen i a fe que és admirable) Ramon Vives Pastor, el dia que vàrem llegir aquell "Brindis" de Matheu — "Tot maleint la memòria de Felip V" — vàrem prendre una arrancada de beure, que ens va arrossegar (parlo per mi i altres) per tota la vida. En aquells temps, jo era romàntic i en els d'ara i a conseqüència del

EL TIMBAL DEL BRUC

(Ve de la pàgina primera)

una considerable quantitat de municions. Per bé que un canonge de la seu de Manresa, Ramon Muntanyà, havia estat nomenat comandant dels sometents d'aquella demarcació, tot fa creure que el principal cabdill militar dels catalans va ésser Francesc Riera i Balaguer. La versió que atribueix el cabdillatge a Maurici Carrió i Seracanta, tot havent estat sostinguda molts d'anys després del propi interès, no sembla digna de gaire confiança.

¿Però què valen tots aquests detalls locals i personals al costat de la magnitud d'aquella gesta autènticament heroica? Heus ací una ciutat catalana, Manresa, que al cap de cinc mesos d'haver estat envaïda Espanya per l'exèrcit napoleònic — poderós, prestigiós, amb fama d'invencible — li declara la guerra, sense sentir-se esportuguda per la tragèdia madrilenya del 2 de maig. Un mes just després d'aquesta gloriòsa data madrilenya, els manresans crèmen el paper segellat que els trametia l'invasor. I en anar-hi la columna del general Schwartz per a castigar aquella gent agosarada, la columna es troba atacada per forces dels sometents i és derrotada per aquests al cap d'unes sis o set hores de combat, amb pèrdua d'uns 400 homes, dels 3.800 que la formaven, i dels dos canons que duia.

Un historiador francès d'aquella guerra, Laffaille, en parlar de la batalla del 6 de juny, escriu: "Ainsi, dès le premier jour des hostilités, les Catalans, encore sans chefs et presque sans armes, virent nos troupes fuir devant eux. La nouvelle d'un succès aussi inespéré, le premier que fut remporté par les Espagnols dans cette guerre, se répandit avec la rapidité de l'éclair et avec toute l'exagération de l'orgueil national. Elle acheva de préparer tous les esprits qui n'étaient que trop préparés à un soulèvement."

Al Bruc hi va haver diversos timbals, però no cap de màgic. Hi va haver una brillant victòria catalana, la primera aconseguida en terres hispàniques contra l'exèrcit de Napoleó. I en aquella guerra, Catalunya, a despit de mostrar-se desviada en alguns aspectes, va ocupar el primer lloc per l'energia i la tenacitat de la defensa davant l'invasor.

Per acabar aquestes ràpides notes, recordarem una dada curiosíssima respecte a la batalla del Bruc del dia 6 de juny del 1808. Es la següent: les tropes de Schwartz (general d'origen alemany) no eren pos totes franceses; hi havia la meitat, aproximadament, de tropes italianes.

A. ROVIRA I VIRGILI

Les peregrinacions tavernàries dels meus temps

vi, sóc romàntic i artístic, que no ho és tothom qui vol.

1900. Quan érem estudiants no anàvem a classe, però en canvi ens dedicàvem a seguir "monuments", com anomenàvem els establiments de begudes els seus habituals feligresos i digníssims parroquians. Ens dirigíem, sortint de la Universitat, cap al carrer de la Lleona, via en què hi havia instal·lada la cèlebre "Catedral", cap i casal de les tabernes de Barcelona. Aquesta va ésser admirablement dibuixada pel gran "Bon" i publicada en aquell immortal "Papu", que escrivíem amb Francesc Pujals, Ramon Reventós, Màrius Aguilà, Salvador Vilaregut, i hi dibuixaven "Apa", Colom, Labarta, Xavier Nogués i tants altres, setmanari que en aquells començos de segle tant va contribuir a la cultura, il·lustració i barrila ciutadana. Setmanari que valia per tota una obra de text.

Baixàvem pel carrer de Pelai i no es trobava cap "parroquia", però essent al costat de l'estació de Sarrià ja saludàvem un modest tauler d'aigua i anís, i de seguit, trencant Rambla avall, reverenciàvem el quiosc de Canaletes, amb el qual aleshores no estàvem en les millors relacions, perquè venien massa aigua, i passàvem com si no les conequéssim per davant de les prostitutes ex-tavernes "Petit Pelayo" i "Versalles".

Fins en entrar a la Rambla de les Flors, res: allí, una altra tauleta d'aigua i anís. Saludàvem i avall. En ésser davant de la Redacció de "El Poble Català", ens venien

les llàgrimes als ulls pensant en el difunt establiment que durant tants anys estigué instal·lat allí. Giràvem la cara a l'altre costat, i res de beguda: solament un parell de taules de refresc amb molts aixarops i ratafien ni vi. Finalment, en ésser quasi a la cantonada del carrer de l'Hospital ens trobàvem davant per davant de la primera taverna veritable amb què havíem topat. Es trobava instal·lada entre la "Farmàcia del doctor Genové" i una de les drogueries Vidal i Ribes i amb el graciós nom de "La Mascotell", que portava — i ara també el podeu llegir — escrit al front, o sigui damunt de la porta.

La tal taverna era fonda i fosca. La casa aquesta no es donava vergonya d'ensenyar les seves bótes; al contrari, les mostrava orgullosament, com una pàgina dels garrots de braç o una dida el seu "restaurant" de la infantesa. Però el que feia més goig i li donava veritable caràcter era la constant exhibició de menges pròpies per a esmorzar, dinar o berenar, que la convertia en un aparador damunt la Rambla. Allí el rotall de bacallà a la lluna o el violat bacallà amb xamfaina. Allí les amples tallades de lluç de palangra i els rabiosos llucets del "bou" que es mosseguen la cua; al costat, i com nota de color, una placa de mollets feia l'ex-bandera amb una muntanya d'all i oli. Unes butifarres i del sostre penjava un fotal carregat d'ous de fora, i presidia el conjunt un gran gibrell curulat de mongetes, seques, "grava" o com volgueu dir-ne, a la qual donaven guarda

d'honor un rengle de mosquiteres sota les quals hi havia llomillo per fer, costelles per fer i... etc., etc., etc., també per fer.

Després de saludar com es mereixia tan noble establiment, continuàvem la nostra via, despreciant les nostres ex-amigues "Gavilán" (avui "Nuevo Liceo") i "Eldorado", i continuàvem trencant per "Can Llibre" i avançàvem per Ferran VII, això és, allò que en deien "Fernando", i afortunadament, des de la República, carrer de Fivaller. En aquest carrer saludàvem el "mico" i a la "chula" de Ramon Casas, o sigui el cartell de l'"Anís del Mono", encara que la nostra colla estudiantil s'estimava més el "Valls", i si podia ésser "Ca-zalla".

I ja érem al carrer de la Lleona. Entrada fosca com gola de llop i gran com boca de ballena. Un Dant de carreró hauria dit allò de "la ciutat dolente" i de la "ognia speranza", i nosaltres, que teníem més imaginació, ens afigüràvem que érem uns Joanàs i que anàvem a viatjar per un mar de vi fins que ens vomitessin o vomitéssim.

Però encara no acostumats a aquelles penombres, començàvem a distingir els objectes i veíem uns rengles de bótes petites i un tauler de rajola de València, i al costat d'aquest un trasto d'aquells de guardar cervesa i glassar sifons, que la veritat sia dita, trovàrem que no esqueia gens en aquell lloc. Passàvem dins, i quina emoció!!! Al contemplar aquelles majestoses arcades, en éstasi ens descobríem. Els que hi eren, creient-se que anava per a ells,

ALBANIA, PAIS D'ANGOIXA

Albània antigament fou un tros de Turquia oblidat en les llunyanies d'Occident i suara està regida per Ahmed Zogú, versàtil, «condotier», exercint una dictadura de les més sanguinàries que pateix la humanitat. Aquest reietó, en menys de deu anys, ha ocasionat moltes víctimes amb les seves incessants repressions.

Zogú és un aventurer intel·ligent i atrevit, el qual pot ben dir-se que va proclamar-se rei ell mateix, de seguit que va poder comptar amb Mussolini, al cap d'uns anys de governar en qualitat de President de la República albanesa.

Aquest país ha estat sempre cobejat pels altres, havent passat, paulatinament, a mans dels grecs, romans, napolitans, venecians, serbis, turcs, o d'algun atrevit com el príncep alemany Guillem de Wied, al qual el president del Consell de Ministres va perseguir a trets per tot el palau reial; de l'actual rei Zogú, fill de pares turcs i nat a Constantinoble, però enemic irreconciliable del seu país d'origen, o d'aquell cèlebre Wite que encara es passeja dalt de la seva trona pels firals de l'Europa central explicant als badocs els seus quinze dies de regnat en aquesta nació miserable, negligida, primitiva.

Si han retingut l'atenció del món les notícies de les seves convulsions revolucionàries, les quals han arribat filtrades per agències subjectes a potències que, en explotar aquest país, pretenen protegir-lo, als que hem corregut per les seves diguem-ne carreteres i hem tingut ocasió de fregar-nos amb els seus homes representatius, que evocuen en nosaltres personatges d'operetes representades en teatres de barriada, amb gran exhibició de vestuaris llampants i sargits, els fets d'aquesta terra insòlita havien d'impressionar-nos fonament, bo i fent-nos reconstruir en la memòria escenes de la vida d'aquell rei i dels seus ministres, als quals els rebels empaitaven com conills en el mateix palau, tirant-los-hi bombes per les finestres, com si es tractés del darrer ciutadà que rep damunt la taula on sopa, el roc del passant bútxara que se sent infant.

Les circumstàncies extraordinàriament excepcionals que concorren en la vida d'aquest poble, fan que el foraster que hi ha viscut, encara que sols hagin estat uns dies, no pugui oblidar-lo com altres menys violentament pintorescos, menys deixats, menys miserables. Albània us queda a dintre com un record amarg, de fàstic i d'angúnia.

Quan trobant-nos al sud d'Itàlia rebérem sobtadament l'ordre d'embarcar cap allà, ens vingué tot seguit a la memòria un gravat que de noi havíem vist en una il·lustració popular de finals del segle passat, que el nostre pare ens deixava fullejar durant les vetlles d'hivern, prop del brasero. Representava dos homes vestits estrafolàriament amb una mena de faldilles curtes, bàrallant-se arran d'un abisme tenebrós, voltats d'altives muntanyes, agarbonats com dues feres, punyal en mà. Era una làmina que ens esbarronava, i cada vegada que ens disposàvem a contemplar-la de nou, ho feiem amb el presentiment que l'abisme ja se'ls havia engolida. Al peu, es llegia: «Lucha entre bandidos albaneses».

I al cap de trenta anys, a punt de trepitjar aquell país enigmàtic, que des del pont del vaixell se'ns apareixia com una muralla oposada al mar, obstruint el pas als curiosos de fora, recordàvem aquella escena que nos-

altres reconstruïem mentalment pels alterosos cimals que albiràvem de lluny.

La impressió que ens va causar en desembarcar a Durazzo, no desidia gens dels nostres pensaments. Ho femem en un moll construït amb encavellades emergint de l'aigua, formant una mena de passarella de dos metres d'ample per setanta de llarg, que ens mena a terra després de caminar deu minuts fent equilibris, amb els talons

Darrera nostre oïrem un galopar, veient avançar cap a nosaltres una espessa polseguera que s'aturà davant nostre i de la qual va sorgir-ne un nas enorme, ganxut, de jueu, i al seu darrera una cara somrient, amb una boca ampla i uns ulls petits, d'un xicot d'uns quinze anys, amb fes negra al cap i unes mans com picadors de rentar. Parlava un xic l'italià i se'ns oferí com a guia, dòcil com un gosset, quasi besant-nos les mans, de les

EL DESEMBARCADOR DE DURAZZO (ALBANIA)

de les senyores ficant-se pels intersticis, havent de deixar pas a una vagoneta transportant equipatges que ens obligava a fer proeses per tal de no caure a l'aigua.

Després de la passarella, una marisma amb més llot que sorra, enfonsant-s'hi els nostres peus i fent-nos caminar amb dificultat. Al cap d'una estona, dues barraques amb pretensions de casa, amb una porta reixada que anava de l'una a l'altra, o sigui la sortida de la zona vigilada pels agents de la Duana i de la policia. No obstant, poguérem veure que més enllà de les dues casetes no hi havia cap tanca, pel que esdevinien inútils les funcions d'aquella porta d'entrada a Albània.

Presentats els documents a un agent lluint un uniforme que ens recordà el que de noi havíem portat formant part d'un batalló infantil del nostre col·legi, sortirem per aquella hiperbòlica porta; i sense temps d'evitar-ho, se'ns llança al damunt una munió de ganàpies i vailets espellifats, descalsos, bruts, cridaners, prenent-nos l'equipatge de les mans, bo i aixecant una boira de pols com poltres encabitats.

La verga d'un guarda caigut despiedatament damunt d'ells i, per fi, ens veíemem lliures d'aquella colla de «fachinos», de camàlics, que portaven la servitud a l'extrem d'investir violentament els desembarcats.

Empreguem el camí per un senderol que condueix a les primeres cases; pel nostre costat passaven persones que havien fet el viatge amb nosaltres, estranyant-nos que algunes dones que recordàvem passessin amb el rostre tapat fins als ulls amb un vel tupid. En una bassa d'aigua bruta, unes dones d'edat indefinida rentaven una roba més bruta encara.

que ens volia prendre suament l'equipatge.

Compadint-nos d'aquell pobre «fachino» ens abandonàrem a ell bo i donant-li el nom d'un hotel que ens havia recomanat el capità del vaixell, i anàrem atacant-nos a la població entrant en contacte amb una gent heterogènia, pobrement vestida, que ens mirava com éssers estranys.

Dalt d'un pujol es destacava una caseta molt singular, amb els encontorns pelats, fent des de baix l'efecte d'un forti pintat de color de rosa amb faixes blanques. La frescor de la seva pintura contrastava amb l'aspecte rúdic de les construccions de Durazzo o Durrée, com diuen ells. Preguntàrem què hi havia allà dalt, i ens contestà el xicot:

—Il palazzo di re.

Ens miràvem amb els somriures als llavis. Era possible que el rei d'un país situat en el cor d'Europa pogués viure allà dalt? Es com si un jorn es passéssim un estranger per Barcelona i li diguéssim que a dalt d'un colomar hi havia la residència estival d'un rei.

Decididament, aquell país no havia canviat gens feia segles; i plantats a ran d'una voravia on un carnisser havia exposat la mercaderia ennegrida per les mosques, regalimant la sang carrer avall, albirant el palau del rei allà dalt, una força a la cantonada amb un repugnant malfactor penjat, els homes amb faldilles i les dones amb pantalons, arrossegant carros pesats, el record d'aquell gravat contemplat en la nostra infantesa, es va incrustar en el nostre cervell, i ens endinsàrem per aquells amples carrers convençuts que topàriem amb coses molt pintoresques que no desdirien en res de les excentricitats polítiques que aquests darrers temps han cridat l'atenció del món civilitzat.

ens deien: —"Ca, no es molestín, cobreixin-se!" En "Bon", un dia, tirà cinc cèntims al "chic-chic", creient-se que era la caixaeta de les ànimes. I quina beguda!!

Carrer de la Lleona avall. Passàvem per aquella quadruple cantonada de Tres Llits on Pau Picasso amb Angel i Mateu Soto havia tingut un taller de pintor, i lloc on caigué mort el caciquista Garcia Victory. Creuàvem les Rambles i carrer de la Unió avall i encara que ens cridaven de "Cán Biel", la nostra colla universitària cap el carrer de l'Hospital i a "La Morera", aleshores sempre plena de comedians, i ara bombardejada. I prop d'allí, hi havien les tabernes d'"El Esperanto" i "El Mico".

"El Esperanto", cèlebre taberna del carrer Nou de la Rambla, situada a la vorera del carrer de Sant Ramon, i enfront de la volta d'En Cirés. Concorrància heterogènia a l'hora de l'aperitiu, que acostumava a barrar el pas de la porta. Allí s'hi trobava gent distingida: des del rebenta-pisos fins al canceller d'algun Consolat sudamericà, i des de l'agent dedicat a contractar "estrelles" fins al "mataor" de cartell.

Nosaltres, amb l'escriptor humorista Ramon Raventós, demanàvem la beguda en esperanto: —"Donaj un copaj de caza-llaj." I el mosso responia: —"¡Vaj! O bé ens preguntava: —"¿Pernotaj? I nosaltres: —"Vermutaj". Responíem segons els diners que portàvem a la butxaca.

En "El Esperanto" hi havia el "Metrallo", banderiller en les novellades; la "Gabby", la Mari Alix, un ballari que utilitzava com a nom de guerra "Aurora", la "Sevillanita", la senyora mare de la "Chelito" i la "Bella Paquetets".

Una de les diversions de la casa consistia en les baralles que acostumaven a produir-se entre les dolces porrelles que freqüentaven l'establiment, terribles lluites que per cert obligaren al digne amo de l'establiment a suprimir les olives amb pinyol per por de que perjudiqués l'os de la fruita sevillana a algun parroquià.

En el carrer de Migdia avall, hi havia el "Cafe dels Italians", que gairebé feia cantonada amb el carrer de Santa Madrona. Aquest cafe, que seria millor anomenar-lo taberna, estava voltat, a exemple del Sol que ho està de planetes, de tot l'acreditat Barri xinès.

Però ara no anem a parlar de les hores blaves ni de les matinades, i traslladem-nos a l'altre costat de Barcelona, i recordant com ho feiem, entrem com aquell que no diu res a la clàssica i venerable taberna d'"El Sable". Qui no coneix el Born, no sap on és el Rec i qui no sap on se troba el Rec ignora el lloc de la taberna d'"El Sable" o del "Calent". Es pot viure tranquil i fins ésser persona honrada sense cap mena d'aquestes coexistències; però la veritat és que sense aquests coneixements no es pot ésser veritable barceloní.

Era "El Sable" una taberna; taberna de veres. Dels magatzems de bacallà que hi tenia per veïns en prenia aquella humitat i aquelles parets que regalaven: dels treballadors dels mateixos magatzems, dels mossos de l'Estació de França i dels camàlics, el bo i millor dels consumidors. Ells, donaven el seu parer sobre "el calent" que s'acabava de coure.

Oh, "el calent"! S'havia d'haver anat a recollir talons a l'estació de Mataró en dia d'hivern i plujós per saber què val i què és "el calent". Mai caps deu cèntims no havien estat tan ben gastats!

"El Sable" — o "El Sabre" com vulgueu — té una anècdota: Una vegada, per Nadal, en comptes de gall d'indi, menjaren lloro. Això és una llarga història.

Anàvem més lluny. La "Taberna d'Hos-tafrancs" fet gairebé a la cantonada de la carretera. Refugi de "païets". Taberna tota coberta de bótes i de rajoles de València. La taberna, en dies de "corrida" era tota plena. Taberna preferida per Isidre Nonell, i més a l'hora... entre deu i dotze del dia —, quan els "morenos" prenen el sol a la porta i els seus marrecs, barrejats amb gosos esquilats o per esquilat — més d'aquests últims —, s'arrossegaven per la després flamant Plaça d'Espanya.

I després que vol ploure. Pujàvem el tramvia "Arenas-Astillero" i cap a "Cal Joan" hi falta gent, que aleshores era a Cal Onofre Bañasco". ¿No coneixeu el seu himne? El que va escriure-lo, a ben segur, era un mona". L'himne diu, tal com pinta:

"¡Tilin — Tilin
Tilin — Tilin!
Tots en sortint
a Cán Joan.

Gin iconyc, tic-tac
Va el cor com un rellotge i amb l'aiguar-
I amb el conyac... [dent...
Tic-tac, Tic-tac...
conyac, conyac, conyac, que's fi i ardent.
Fum, fum; fum, fum
quina farum...!
...de cigarretes i de conyac que'ns electrit-
[za...!
Anem...! Anem a posser-nos en mànegues
[de camisa!"

¿I què us diria de la Taverna del Mico, de la Plaça de Sant Miquel, prop de la Casa de la Ciutat, on anàvem els repòrters de l'Ajuntament i els "urbanos" i els municipals?

També hi havia al carrer de les Corts "La Cristalina", on hi anaven els cotxers, i més amunt, al Passeig de Gràcia, la taverna dels "Bohemios", en el mateix lloc on avui hi ha "La Punyalada", cau rubert d'anècdotes de les que ja us en parlare d'altre dia.

I ara, ja que és ben cert allò de "in vino veritas", permeteu que abans de signar, i a la vostra salut, faci un tragueta amb vi clar que és, ni més ni menys, que veure i beures el sol dins de l'ampolla.

Rafael MORAGAS

ELS INTEL·LECTUALS I LA "REVISTA DE CATALUNYA"

Quin goig de veure'ns a les mans els quatre volums — són quatre ja —, de "La Revista de Catalunya"! ¡Qui ens havia de dir, en mig de les dificultats amb què havia de lluitar la seva primera, la seva segona època, que les possibilitats per a publicar-se, en la tercera, havien d'afèrir-se, justament, en les tràgiques circumstàncies d'avui! Bella obra de cultura! ¡Goig de la continuïtat en aquestes labors de l'esperit qui són l'honor dels pobles! Fermança que no s'estroncarà mai la gran obra de la cultura catalana, quan ara, justament ara, els homes qui tant per ella han treballat, heroïcament la continuen. Heroïcament he dit. I cal solament repetir-ho perquè sembla que són molts encara els qui no es fan prou càrrec d'això. S'han dit algunes coses a Catalunya, d'anys ençà, i també en els darrers temps, que, si poden, per moltes raons d'indulgència, disculpar-se, no podrien mai justificar-se. Així, quan es diu, per exemple, tot parlant o escrivint "l'intel·lectual i el treballador" o "l'intel·lectual i el poble", etc., no podem mai estar-nos de respondre, esbalaïts: "com?", és que els intel·lectuals no són també treballadors? És que no són, també, poble?"

No manquen, per dissort, encara, els qui cau en l'ingenu prejudici d'aquell bon pagès d'Aragó, el qual, mirant-se un pintor qui treballava a ple aire, s'exclamava "¡lo que inventan los hombres pa no trabajar!"

L'intel·lectual, és a dir, l'obrèr, el treballador de la intel·ligència, ha estat prou sovint a través dels segles, és avui encara, pertot arreu — i sobretot, sobretot a Catalunya —, no importen, oi?, algunes excepcions — un heroi veritable i també un màrtir moltes vegades! I com més elevada sigui la tasca seva en els camps de l'esperit i la cultura, més difícil i heroica se li presenta la vida. ¿No és cosa ben curiosa i que faria riure si no fos plorar, que, aquests homes abnegats i sacrificats que es dediquen a les coses més altes en el saber, en la literatura, en la cultura, hagin de passar, als ulls de molts, com a gent desenfada, reclosa en torres de vori — ¡pobres torres de vori, sobretot a Catalunya! — donats a la bona vida, despreocupats del que passa a llur entorn, en coses ciutadanes, patriòtiques i socials? ¡Com si l'alta ciència, l'alta cultura, l'art refinat, no fossin justament les activitats qui exigeixen més d'abnegació i de sacrifici en els qui s'hi dediquen; com si fossin tasques per a desenfats quan són les menys productives i les qui més feina donen!

En primer lloc, l'intel·lectual veritable és amb tota la substància de la pròpia vida que treballa, i en les tasques més esgotadores de totes les que els homes fan; i no és amb nombre limitat i ordenat d'hores que ha de treballar, sinó que no en té prou amb totes les del dia i bona part de les de la nit. I més encara, a Catalunya, on l'intel·lectual, a més de les seves tasques absorbidores, si vol, senzillament, viure, ha d'acabar-se d'esgotar en d'altres feines materials, nombroses i disperses. I afegeix encara els llargs anys de preparació i exercitament; d'estudis i lectures infinites qui li són necessaris; i els immensos sacrificis de tota mena.

Sacrificis d'ambicions, que tots els homes senten i tant procuren de satisfer; cal sacrificar-les perquè satisfereixen en qualsevol sentit fóra claudicació moltes de vegades i sempre compromentria d'inferioritat, d'impreparació i l'estimada obra. Sacrificis de simple benestar material i dels més dolorosos, perquè el qui es volgui dedicar plenament i amb tota eficàcia a aquestes labors — i això no solament ací sinó en països més afortunats —, ja pot fer vot de pobresa... Sacrificis de forces i energies, de menjar i de vestir, més d'una vegada, per assolir, en els casos millors, una situació econòmica molt inferior a la d'un obrer manual, inferioríssima a la de molts professionals i comerciants i homes d'acció. ¡Què us en podria explicar d'històries d'aquests sacrificis i ben tràgiques, sovint, en aquests intel·lectuals que molts no vacillen a bescantar i fins a escarnir!

¿I per què no es dediquen a fer d'altres coses? Hi ha qui gosa fer, encara, aquesta pregunta. Doncs no s'hi dediquen perquè això de les vocacions i de les disposicions per fer tal o tal cosa ho dona la Natura; no som nosaltres que les triem, són elles qui ens trien a nosaltres. Venen d'un imperatiu natural que no podem eludir ni trèncer, perquè és la raó mateixa de ser de la nostra vida. I no hi valen res, quan el propòsit és sincer i la vocació veritable, les raons d'interès o de conveniència. Són coses com ara l'amor veritable, qui tot ho sofreix i sacrifica per a seguir endavant.

Però és també, perquè tots els obrers de l'alta cultura — de la Filosofia, de les Humanitats, de la Ciència pura, de les arts més elevades —, tenen consciència de la importància fonamental, de l'eficàcia transcendentalíssima d'aquestes activitats o les quals fervorosament es donen. Tenen, per altra banda, la consciència que hi ha coses, que si no les fan ells, ningú més no les faria. No són pas tasques d'aquelles en què, si se'n va un obrer, se n'hi pugui posar tot seguit un altre; o les fa ell o no les podrà fer ningú més, i molt quedarà per fer, tal vegada per sempre.

L'aferrissament heroic al compliment de la tan complexa i exigent labor de cultura, en mig de tantes de privacions i sacrificis, ve, i en grau molt intens, de saber, més que molts d'altres, la importància que tenen per a les pàtries i a l'humanitat sencera.

Es parla tant, i amb molta de raó, per exemple, de les tècniques. ¿Però, d'on vénen les tècniques? ¿Tenen per fonament les Ciències aplicades, oi? ¿Però, i les ciències aplicades, d'on vénen? Dir aplicades ja vol significar que n'hi ha d'altres d'un altra

mena; vol dir que n'hi ha qui no ho són d'aplicades; qui són, només, ciències; és a dir, ciències pures, desinteressades, no pràctiques, de les quals deriva tota la resta. Sense alta cultura, sense alta ciència, no n'hi hauria de populars ni de cap altra mena, perquè totes vénen d'aquí. Es com qui volgués suprimir l'or i deixar només la moneda menuda, la qual res no valdria sense l'or qui l'avalora.

Es un prejudici molt corrent i vulgar, per exemple, confondre el tècnic, l'inventor, amb el savi. Tots són necessaris, tots es complementen; però el savi és el més important; perquè sense ell no existirien els altres. L'heroisme del savi consisteix encara, sovint, en què ell no pot dedicar-se a les aplicacions pràctiques dels seus descobriments i especulacions, perquè seria robar-los un temps preciós qui els és "tot" necessari. I ha d'acontentar-se — ¡jaunts d'exemples us en diria! — amb pressentir, amb veure, com d'altres obtindran "profits enormes, mentre ell a vegades no en treu ni la glòria d'haver-ne trobat la font. Però l'exploració de la font, és la seva satisfacció més gran, encara que li prengui totes les hores, totes les forces, tota la vida.

I després, ¿què tant demanen per a què serveixen les altes coses de l'esperit? ¡Com si al món només hi hagués la utilitat material! ¡Com si aquestes labors i aquestes obres no bastessin per elles mateixes, a elevar el nivell espiritual de la raça humana; per a fer els homes més intel·ligents i sensibles i, per tant, més bons!

Jo vaig fer indignar, fa pocs dies, un bon amic, perquè li recordava que hi ha labors de cultura, de pura ciència, tan difícils, que, després de treballar-hi un home tota la vida, només les poden entendre — en tot el món! —, una dotzena escassa d'homes. (Així certs treballs, per exemple, de Poincaré en l'alta matemàtica, certes fórmules i teories d'Einstein, etc.) ¿Oï que sembla una cosa ben antisocial? Doncs, no: és la més social de totes en el fons, perquè aquell home treballa en plena universalitat en els cims més alts de la universalitat i aquelles doctrines i especulacions seran un bé i una dignitat per a tots els homes. Part d'aquelles seran enteses per un nombre més gran d'homes qui faran entendre bona part del que ells entenen a un nombre més gran encara; i així, en gradació descendent de ciència i extensiva d'utilitat, mil concepcions pràctiques, invents, prosperitats flori-

ran per als homes, d'aquelles altes, gairebé inaccessibles activitats espirituals.

Ara, que jo tinc en això la meua utopia. I per ella he treballat sempre. Jo penso que els homes capaços de comprendre aquestes coses tan altes de la ciència, de la filosofia, de la cultura, de les arts, foren molts més, infinitament, si milloressin per a ells les condicions de treball i de vida. Ho he pogut comprovar en llarga tasca de professor, conferenciant i escriptor; han passat pels meus cursos i conferències nombrosos obrers; quines disposicions admirables en molts d'ells, en simples manobres, per a la Filosofia, la Ciència, l'alta Cultura! Vull parlar-vos ací, un dia, d'algunes de les meves observacions i experiències esperançadores.

Mentrestant, els pocs qui poden dedicar-s'hi, que vagin sacrificant-se; llur sacrifici no serà pas inútil.

... Heus ací unes reflexions que m'ha suggerit trobar-me a les mans aquesta bella "Revista de Catalunya". He volgut dir el que significa de continuïtat i d'heroisme. No sigués cas que aquell bon pagès ens repetís allò de "lo que inventan los hombres pa no trabajar!" o d'altres diguessin coses com són ara: "Mireu quina colla de tranquils! Mentre passen les coses que passen, ells van entretenir-se a fer crítica literària i treballs d'història i disquisicions filològiques i poesies d'aquelles que no s'entenen".

Perquè... aquests homes no són uns tranquils. Tots senten les hores tràgiques, intensament; uns tenen fills o d'altres éssers amats als fronts de batalla; d'altres n'hi ha, més joves, que són ells els qui estan als camps de batalla i han aprofitat curts moments per a escriure un assaig, una nota crítica, uns versos; d'altres, a més de no abandonar aquestes labors de l'esperit, es compen llurs energies en complir deures polítics, o en cursos, en conferències, en el periodisme militant.

I ara digueu-me si no en representa d'heroisme, si no ha d'ésser fort l'imperatiu de continuïtat en la tasca, amb l'angoixa tanmateix esperançada, contenint la mà qui tremola, tal volta, d'emoció, esforçar-se a serenar l'esperit, robant hores al repòs tan necessari, escriure d'aquestes coses qui han estat, són i seran sempre l'honor dels pobles i la sal de la vida.

J. FARRAN I MAYORAL

PANORAMA DE LA SETMANA

LA CONFERENCIA DE LONDRES I EL PERILL ALEMANY

El fet internacional més important de la passada setmana ha estat la Conferència de Londres, en la qual s'han reunit destacats elements de la política britànica per tal d'estudiar la manera més eficaç d'ajudar l'Espanya republicana. Confessem que ha estat interessantíssim el curs d'aquesta Conferència; però hem de lamentar, una vegada més, que mentre els rebels i llurs col·laboradors troben sempre l'ajuda eficaç que es tradueix en armament, l'Espanya republicana ha d'acontentar-se amb discursos més o menys abrandats.

En els debats de la Conferència de Londres s'ha posat en clar — per a nosaltres era ja d'una claredat meridiana — que la No intervenció juga a favor dels països feixistes, car mentre per a la República la "no" intervenció és absoluta, per a Franco i els seus té marges oberts que li permeten de proveir-se folgadoament de tot allò que àdhuc certes democràcies proporcionen més o menys directament. El cert és que les afirmacions d'Archibald Sinclair, segon les quals la "no" intervenció fou una arma esgrimida contra el Govern legítim de la República, tenen tota la tragèdia real de la més amarga veritat. Franco, sublevat contra el seu poble i contra la legalitat del seu poble, no podia, de cap manera, trobar el camp obert més que entre "atrocadors" internacionals.

Quan Litvinov afirmava que la "no" intervenció era la negació de la raó i una injustícia que es cometia contra Espanya, deia la veritat. Aquesta veritat ha estat ara confirmada a la Conferència de Londres, de la qual potser no sortirà res pràcticament immediat, però que pot ésser de resultats efectius en un futur no gaire llunyà, en imposar-se a la política exterior de Chamberlain i del filofeixista Halifax.

De manera, doncs, que en el terreny internacional s'ha experimentat una lleugeríssima millora a favor de l'Espanya republicana, que és l'única Espanya existent. En realitat, però, els resultats no han estat tan positius com era d'esperar, puix que hi ha un fet essencial que és el que ens obliga a tots els països democràtics: la defensa de la llibertat i de la pau. Espanya s'ha jugat tot i els espanyols ofereixen el sacrifici de llurs vides. ¿Per què les democràcies no han de fer el mateix, si en realitat elles posen en joc el seu destí damunt els camps de batalla hispànics?

Aquesta reacció és la que no s'ha produït del tot, encara. Tenim la seguretat que no tardarem a veure com el país democràtic — àdhuc aquells que vacillen davant la realitat amarga que vivim — reaccionaran contra els bàrbars. No creiem que aquesta reacció es produeixi massa tard; però caldria que els estadistes es fessin càrrec del perill que amenaça Europa i que prové del costat d'Alemanya, després de l'afèbliment evident de l'eix Roma-Berlín.

Chamberlain haurà aconseguit — aquest és el supòsit que escau al millor dels casos — destruir la ferma d'acció italo-alemanya, apartant Itàlia de l'aventura feixista somniada per ambdós dictadors: Hitler i

Mussolini. Però hi ha un fet que agreuja la situació, pel que fa referència a les possibilitats d'una guerra europea més o menys immediata, i aquest fet és la reacció d'Alemanya. En realitat la màxima preocupació actual d'Europa és el perill alemany.

Txecoslovàquia està amenaçada, ara més que mai. El president Benes ha fet esforços extraordinaris per a resoldre, àdhuc

LITVINOV

a base de certes claudicacions espirituals, l'afer de les minories, especialment la dels sudetes. Aquests esforços no ha merescut la consideració de Hitler i ja s'ha iniciat la concentració de forces a les fronteres txeco-alemanyes. El moment que es marca per aquesta actitud agressiva d'Alemanya és d'inquietud i d'incertitud. Inquietud i incertitud que augmentarà a mesura que la debilitació de l'eix Roma-Berlín s'accentua.

Itàlia, que com hem sostingut en el curs d'aquestes cròniques setmanals, no perdona a Hitler l'anèxid d'Austria, s'apropa a Anglaterra i a França per tal de sortir enfortida de l'amistat franco-italo-britànica i procedir, quan cregui oportú, contra Alemanya. La realització d'aquest pla no és immediat i pot sofrir les naturals evolucionacions, d'acord amb les contingències eventuals de la política internacional; però el cert és que la separació o potser millor l'allunyament dels dos dictadors feixistes pot ésser de fatals conseqüències per a la pau d'Europa.

El que és preveure per a un futur immediat és l'atac d'Alemanya a Txecoslovàquia. Després d'aquest atac entraran en joc les eventualitats. Eventualitats que ara poden ésser previstes per Mussolini i situar-se

UNA NOVA SECTA ELS QUEVIUROFILS

La fúria col·leccionista ha estat de tota la vida una de les il·lusions de la humanitat. D'ençà de Noè (i potser algun especialista ens facilitaria exemples més allunyats), que tingué la bona pensada d'organitzar una magnífica col·lecció zoològica i encabir-la dins d'una Arca, fins a aquell amic de Mark Twain que col·leccionava els Ecos de les muntanyes més famoses d'Amèrica, passant pels col·leccionadors de capses de mistos, de pepes de deu, de les dents postisses de vampiresses cèlebres, de relíquies dels més grans miraclers, de cartes autògrafes d'escriptors demanant diners, de fotografies de senyores en estat interessat, de ritmes de l'Esclausans, de primers números de revistes, de bitllets-moneda dels petits municipis mancats de xavalla, etc., etc., una de les fúries que ha provocat col·leccions més imponents ha estat la que han sofert tants de ciutadans en els darrers mesos: la fúria de col·leccionar queviures.

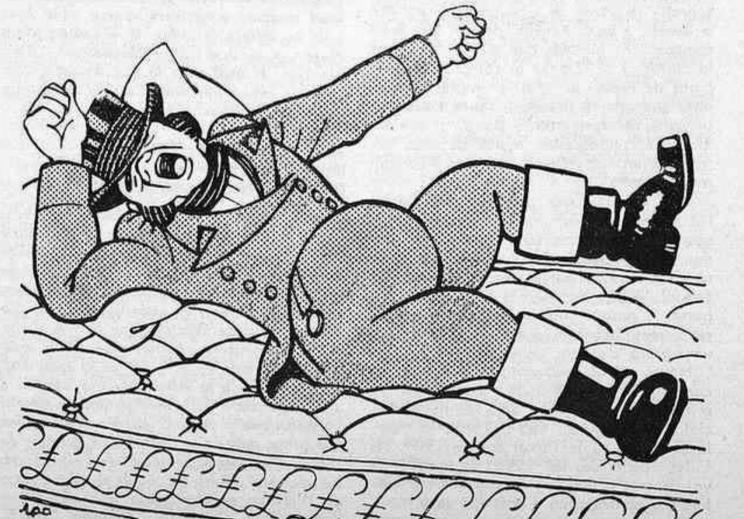
Si se sabessin ben bé les filigranes que han arribat a fer-se, la gent restaria admirada dels prodigis assolits. La fúria per col·leccionar queviures ha pres de cop a moltíssima gent, que entre els seus només trobarien algun precedent filatèlic. Escruixeix de pensar amb quanta aplicació els col·leccionistes inèdits s'han lliurat pacientment o barroerament al cultiu d'aquesta mania. Per curiositat (i amb molt de compte de no caure a la mania de col·leccionar estadístiques), hem anotat algunes de les col·leccions més reeixides, i no ens reca pas de descobrir-ne algunes de les més característiques: Hi ha el col·leccionista vulgar, el que sense iniciativa s'ha aplicat a la moda, diríem amb totes quatre potes. És el col·leccionista de pernells, de llonganisses, de pots de conserva, de sacs de mongetes, de farina. Hi ha col·leccionistes d'aquests que han arribat a posseir col·leccions d'aquestes nordridíssimes: hi ha qui té en aquell armariet que hi ha damunt el water, vuitanta set pernells de quatre a cinc quilos. D'altres que tenen magníficament instal·lats a la canonada que fa de xemeneia a la caldera de la calefacció del pis, fins a noucents quaranta un pots de pèsols, i servint d'ànima a manta catifa enrotllada un eix de llanes de cors d'escarxofes a la vinagreta. D'altres, que han dividit la "sala" en dues, per mitjà d'un doble embà, entremig del qual guarden un veritable mur de pots de llet marca "La lechera" amb un dispositiu especial que fa sortir un pot cada dia, per una mena de rateta, precisament a les dues de la nit, quan no hi ha perill que se n'entri cap visita. D'altres que, no volguen saber a costa de què, han pogut no dirir i fer créixer la seva col·lecció de sacs de farina. N'hi ha d'aquests que per posseir algun magnífic exemplar (d'aquella tan blanca i tan fina) han hagut de sacrificar i tot, per un parell de setmanes, tot el seu barri: per poder guardar aquells sacs els veïns no han pogut menjar pa. Però aquests són els neòfits, els col·leccionistes encara no iniciats.

Al marge dels quals hi han ja els iniciats, els del clan. Els veritablement "posseïts". Els que d'ençà que els ha pres aquesta mania no viuen. No pensen en res més nit i dia que en nodrir, augmentar i fer ben "maca" llur col·lecció, i sobretot tenir-la ben desada perquè no pugui ésser emulada. Són els col·leccionistes amb pretensions d'ésser condecorats. Ens ha estat difícil arribar a "admirar" cap d'aquestes meravelloses col·leccions, però benauradament (benauradament diem perquè ens ha servit moltes vegades per animar-nos els somnis) hem pogut copsar-ne referències, l'última de les quals ens ha deixat tan saturats que no ens podem resistir de dir-vos-la, encara que sigui a l'orella. Es tracta ja d'un col·leccionista del Club dels "honorables" i escollits QUEVIUROFILS.

en un tombant de la lluita europea que li permeti de cantar-se cap al cantó on li sigui més fàcil treure'n beneficis. De moment la situació a Europa és aquesta: afèbliment de l'eix Roma-Berlín. Accentuació de l'agressivitat alemanya i posició expectativa per part de Mussolini. ¿Què en pot treure Espanya d'aquesta incertitud? Això resta reservat als fets, puix que escapa a tota previsió. Els fets parlaran ben aviat i aleshores podrem contemplar el panorama internacional amb més tranquil·litat i amb més seguretat.

Manuel VALLDEPERES

Francesc TRABAL

EL CONGRES BRITANIC D'AJUT A ESPANYA
John Bull va despertant-se a poca poc. Ciano, Ciano.

ROFILS (per a ésser una mica clars abans potser els hauríem dit simplement "ganes"). No sabem exactament si és el President o el Vocal de torn, però per la llista veureu que la seva col·lecció li dona dret a una medalla d'aquelles que s'hi dona corda. Abans de la guerra vivia en un simple pis. Però d'ençà que li agafà la fúria col·leccionista de queviures hagué de canviar de casa i s'instal·là en una torre als suburbis de la capital a fi de poder instal·lar decentment la col·lecció, i acariciar-la sovint i cuidar-la amorosament i vetllar-la amb tota la devoció de la seva ànima. A més llogà dos garatges per instal·lar les peces de més volum, i uns soterranis perquè en cas de bombardeig es salvessin les més delicades. Aquest il·lustre queviurófil ha tingut la idea de fer-se fer a màquina un catàleg de les peces que consta la seva col·lecció, i ha estat gràcies a una indiscreció de la mecanògrafa encarregada de posar-lo en net (ja ho diré: no ha estat indiscreció sinó una simple basca davant el panorama frenètic que el catàleg que copiava li oferí) que he pogut passar un cop d'ull a la llista, que no us repetiré tota per evitar-vos una mala estona. Us bastarà solament, per fer-vos càrrec de la importància d'aquesta col·lecció, que us en reporti les peces més valuoses: "Al rebost... al magatzem... a les golfes... al terrat... a la cuina... a la Sala fosca: (aquí, ara fixeu-vos-hi) un parell de bous siamesos congelats; vuit foques congelades; vint-i-tres cuixes de cervell en sal; sala del davant: una tartana congelada (deu ésser per les costelles); set-cents filets de pernil, sense os; quatre mil vuit-cents cinquanta dos pernells amb os; Sala gran: cinc-cents deu pernells tendres dins de bocois d'oli perfumat; dos pernells "serranos" en cocis de suc de llorer per al servei; Sala de la finestra alta: cent-trenta portadores plenes de fetge de pollastre guardats en llar; noranta portadores plenes de "ouera" d'oca també en llar; noranta-sis portadores amb ronyons de cabrit conservats en oli; Sala del portalet: vuitanta mil botes de vi d'Alella, i quaranta-set mil de cargues de vi de Valls; "Quarto" de les minyones: un negre dessolat; trenta quintars de nous; dos garrofers de simulacre plens per dintre d'estrep per a la canalla; Safareigs interiors: quatre plens de sucre; dos de pebre clar; vuit d'arròs i fideus; un de bicarbonat; dos de magnèsia i un de sucre de llustre. Al garatge primer... Al garatge segon: tot patates guardades amb xarxes impregnades de càmbora descamforitzada. Als soterranis, sala A... Sala B... Sala C, la més delicada, segons una nota del catàleg: vint-i-vuit mil pots de nata en conserva, un formatge de bola, per llavor; vuitanta tones de "spaggetti", seixanta caixes de tallarines de pasta d'espinacs; un aquarium per a llagostes vivents, calamarsos, popets d'aquells que se'ls passa la cama per sobre perquè no creixin, llagostins i una balena de dos anys per un si de cas fallés l'oli del graner...

Desisteixo de seguir endavant. No sé a vosaltres si us passa, però copiant aquest catàleg la saliva s'aprima i es torna i tot dolça. És innegable que si depengué de mi no m'hi pensaria a donar a aquest mortal queviurófil benemèrit (per a ell) la primera medalla de pasta per a la sopa.

Encara que, per parlar seriosament, us vaig a dir quin fóra la mena de medalla que si tingués l'autoritat suficient per fer-ho li guardaria: pel mèrit d'arribar a nodrir col·leccions així, a cadascun d'aquests col·leccionistes que descobrija, només un premi hauria d'aplicar-se: de primer de tot la més efusiva felicitació. No costa res el quedar bé. I quan s'hagués quedat ben bé, ah! aleshores, vindria la bona! per algun sistema persuasiu tancaria cada queviurófil en una sala ben gran, perquè pogués cabre-hi a mida que l'experiment anés fent-se. L'asseuria en una butaca davant una taula ben parada. I començaria de fer-li servir plats curullats d'arròs i de patates i de pernells i d'oca i fetge i mongetes i llet i confitura i vi, tot ben untat amb oli perquè anés ben lliis gola avall, i després canalons i rovellons a la brasa i espàrrecs en conserva i xampinyons i trufa i salsa de tomàtec; i vedella i carn de cavall congelada i perdus a la vinagreta i "tanto" de rom; i galetes i turrons d'ave-llana i melindros amb xocolata...

Una hora o altra es reberitaria.

LES ARTS PLASTIQUES A PARIS

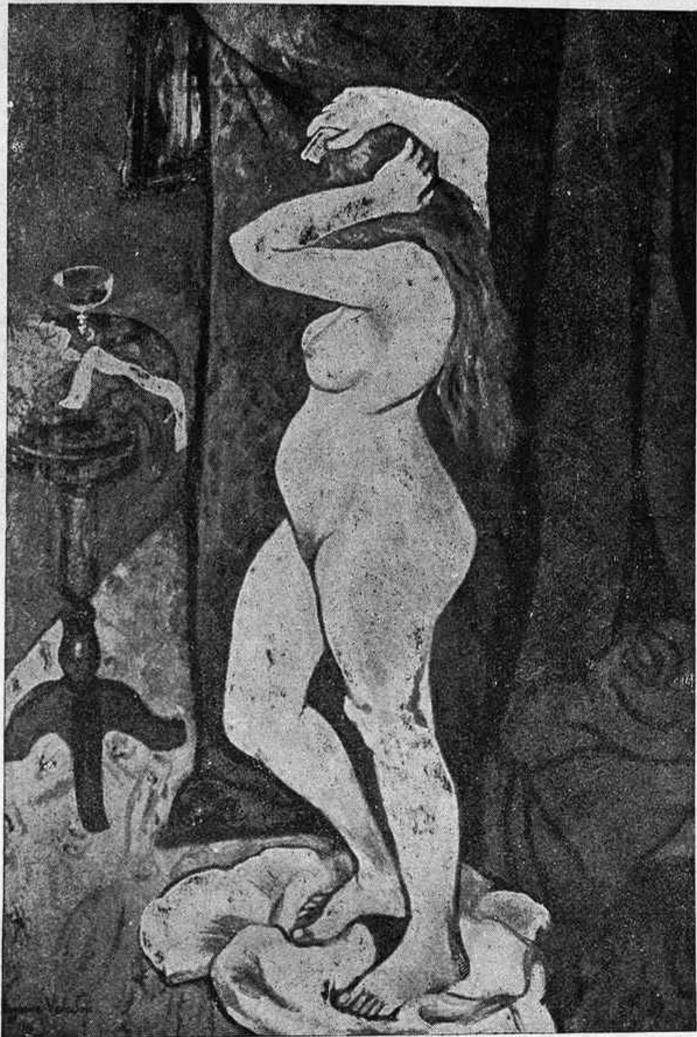
HA MORT SUZANNE VALADON MARINETTI AL LOUVRE

Una artista de la qual es pot dir que era una de les més representatives personalitats de l'art pictòric d'aquest temps, Suzanne Valadon, mare del cèlebre pintor

de la flor. Edouard Herriot que, com és sabut, descansa sovint de les preocupacions polítiques en companyia dels artistes, li ha dedicat algunes pàgines on, després

d'haver-la qualificat de "gran", molt gran i pura artista, herava dels mestres que ens han subjugat, diu d'ella:

"Suzanne Valadon... les formes de les oscés aparents sense artifici, i, damunt aquestes formes, l'esclat de la vida, la frescor de l'eclosió, allò que hi ha de sorpresa en la renovació quotidiana..."

SUZANNE VALADON: NU

Maurice Utrillo, acaba de morir a París, a l'edat de 71 anys. Mort sobtada, ocorreguda en circumstàncies emocionants. Suzanne Valadon vivia sola en el seu pavelló de l'avinguda Junot, a Montmartre. Fa pocs dies, els seus veïns sentiren demanar socors. El pintor Kvapil i la senyora Poulbot, dona del popular dibuixant de la quitxalla, hi corregueren tot seguit. El doctor Gauthier, metge de la família, fou avisat i, a la tarda, segons les indicacions de la senyora Utrillo, la seva nora, que havia estat previnguda, fou transportada a una clínica del carrer de Piccini, i, una mica després de les dotze de la nit, es declarava una fulminant hemorràgia cerebral.

Coincidència curiosa: el mateix dia es tancava, a la galeria Bernier, una bella exposició de les seves obres, l'èxit de la qual havia estat particularment esclatant. Quina novellesca existència la de Suzanne Valadon! Fou primer que tot acrobata de fira, fins al dia que, caiguda d'un trepezi, ferida, hagué de renunciar a aquesta perillosa professió. Feia molt de temps, però, que adorava amb passió el dibuix, esbossant figures en tots els papers que li queien a les mans, i fins i tot a les voreres de Montmartre. Això li donà la idea d'esdevenir model, de posar a casa dels pintors per tal de veure com operaven.

Es així que el 1884 posà per al "Bosc sagrat", de Puvis de Chavannes. Posà per a Renoir, i especialment per a les dues composicions famoses que són la "Dansa a la ciutat" i la "Dansa al camp". Que en pintà de nusos el mestre impressionista, amb ella com a model, a l'aire lliure, en un jardí del carrer de la Barre, al cim de la Butte, on espesses mates de liles interceptaven les mirades dels montmartresos indiscrets!

Però més que mai disfrutava dibuixant. Dibujava d'instint, i els seus primers assaigs foren admirats per Toulouse Lautrec, després per Degas, que, d'aleshores ençà, no parà de fer l'elogi d'aquell jove talent femení. Algun temps més tard es posà a pintar, i nasqué tot seguit una pintura sense reminiscències, aguda, ardent. La seva carrera d'artista anava a començar.

Haurà durat cinquanta anys, aquesta carrera. Suzanne Valadon exposa per la primera vegada en un Saló, el de la Societat Nacional, en 1894. Trametia regularment al Saló de Tardor des del 1909, als Independents des del 1912. Es manifestava, de més a més, en exposicions particulars que contribuïren a bastir la seva reputació, una reputació justificada per les més rares qualitats, i les més personals, en el triple domini del paisatge, de la figura i

LLIBRES D'ART

John Rewald: «Paysages de Paris, de Corot à Utrillo» (La Renaissance)

Una iconografia parisenca del primer terç del segle XIX ençà, i al mateix temps una història del paisatge urbà a través de la capital de l'art. Però el mètode de John Rewald és molt particular i molt enginyós: consisteix, per a fer comprendre les diferències de concepció i de traducció segons els artistes, a presentar en paral·lel el quadre i la fotografia del mateix assumpte, exactament amb la mateixa llum, la mateixa atmosfera. El resultat és extraordinàriament interessant i ultrapassa tots els comentaris: basta de col·locar l'un el costat de l'altre, per exemple, el "Pont-Neuf", de Renoir, el "Pont-Neuf", de Monet, vist del mateix punt i la fotografia del mateix pont presa des del mateix angle per a comprendre l'art d'aquests dos pintors i llur originalitat.

John Rewald no s'accontenta d'aquestes confrontacions fotogràfiques. El seu text precís i documentat constata el paper del paisatge parisenca en l'eclosió dels talents, i és cert que un tal contacte ha estat fecund per a pintors com Jongkind, Bonington, Gauguin, Cézanne, Van Gogh, per exemple, John Rewald compara aquesta influència sobre l'art amb la influència sobre la literatura d'un Hugo, d'un Zola, d'un Maupassant, d'un Flaubert, la qual cosa fa que aquest estudi d'art és també una contribució a la història espiritual de París.

Jean-Louis Vaudoyer: «Watteau». (Col·lecció «Les Trésors de la Peinture Française»: Albert Skira, editor, Paris)

En un assaig molt interessant sobre Watteau, J. L. Vaudoyer defineix amb fortuna el secret de la seva poesia: sotmissió d'aquesta poesia a la realitat. Invertint els termes de la definició de Gautier "el fi de l'artista és de mostrar el real del somni", ¿no es podria dir de Watteau que fixa el somni del real? Watteau crea un món poètic amb elements presos en el medi en el qual viu, sense recórrer a la mitologia, a la història o a la literatura. "Els altres pintors imaginem, Watteau tria". Així J. L. Vaudoyer dona una prova més de la veritat de l'aforisme de Wilde, "la imaginació imita, és l'esperit crític que crea". Amb tot, no és el sol privilegi de Watteau: es pot aplicar la mateixa fórmula a Louis Lenain o a Chardin. "En fi, posseïx en l'ordre material la qualitat suprema que és de fer oblidar, de semblar obli-

dar l'ofici; Oblidareu mai que Rembrandt és pintor, que Beethoven és músic, que Víctor Hugo és poeta?"

En efecte, aquesta meravellosa naturalitat, aquest aparent abandon de tot procediment tècnic són per a Watteau, però les darreres obres de Rembrandt participen també del mateix miracle. D'altra banda, hi ha en la pinzellada de Watteau un "estremiment", nou en el segle XVIII, que retrobarem cent anys més tard, més acusat, en Renoir.

Bones reproduccions en colors acompanyen aquest comentari delicat, sensible, de la malenconia sense amargor del gran Watteau.

«Pierre Brueghel le Vieux», per Gustave Gluck (Edt. Hypérion)

De les 63 làmines que conté aquest sumptuós album, la majoria són reproduccions en colors. Cal evidentment estar molt segur del procediment tècnic d'impressió per a arribar-se a una experiència tan perillosa.

Les edicions Hypérion ho han intentat amb èxit, i les làmines en colors que ens ofereixen en abundància s'assemblen molt a l'original. Les finors tan detallades de l'ofici de Brueghel han estat traduïdes amb una gairebé perfecció. De més a més, cada tema va acompanyat de la seva fitxa en la qual són condensats les dades científiques indispensables i un comentari explicatiu.

Per mitjà de la ploma de l'eminent historiador, l'originalitat i el caràcter tradicional del vell Brueghel són fàcilment aclarits. Successor de l'esperit de Gerom Bosch, del qual agafa les inquietuds i la filosofia pessimista, tant com la manera simbòlica d'exposar-les, Brueghel sembla, no obstant, arrapar-se més febrilment a la realitat de la terra. Es en la natura vegetal més que en l'home, sens dubte considerat definitivament incorregible, que col·loca la seva confiança, en la pau dels camps, la bellesa dels arbres i la puresa dels rierols...

Gaston Varenne: Bourdelle par lui-même

Cal elogiar primer que tot la modestia de Gaston Varenne, que ha volgut esborrar-se davant el prestigiós protagonista del seu llibre, i ha volgut fer-lo parlar el més possible. Això fa desitjar una edició completa de les obres escrites de Bourdelle, i cal esperar que Varenne ens l'oferirà aviat: la bibliografia col·locada al final de cada capítol ens fa creure, en efecte, que Varenne és sens dubte

XAVIER NOGUES I LA SEVA OBRA

Si entre els artistes catalans hi ha avui un cas de maduresa respecte a la vàlua i a la qualitat de l'obra portada a terme, cal reconèixer que és el del gravador Xavier Nogués; i hem escrit gravador perquè, tot i que la seva obra com a pintor i decorador el situa en un pla preferent entre els nostres pintors i decoradors, és amb el gravat que, com ha escrit En Francesc Pujols: "...ha arribat a les entranyes de la concepció artística, saccejant-la i torçant-la per a donar-li joc... i treure-li el suc que anima les obres d'art...", fins a l'extrem

que el dia que es revisi el que de definitiu s'hagi pogut fer, a casa nostra, en aquest gènere, no podrà menys de comptar-se amb l'obra d'aquest artífex del buril, oi més, si es té en compte que, quan ell va iniciar-se en aquesta tècnica, aquesta estava gairebé abandonada, i va haver d'acudir a un dels pocs que encara la cultivaven perquè la hi ensenyés.

Nat En Nogués dintre del darrer terç del segle passat, fou, per llarg temps, conegut com a caricaturista d'una gran agudes, que signava amb el pseudònim de "Babel",

LITOGRAFIA RECENT DE XAVIER NOGUES

l'home que coneix millor els escrits editats i inèdits de l'autor del "Monument d'Alvear".

Però Varenne sap també afegir a l'obra de Bourdelle comentaris i explicacions. Fa al mateix temps obra d'historiador i de crític. I en aquest aspecte el seu llibre és interessant perquè pren netament partit. Pren partit, per exemple, contra Rodin, i potser cal lamentar l'oposició constant que Varenne fa entre el mestre i el deixeble, que més tard havia de convertir-se també en mestre, per tal de fer més gran el deixeble. Bourdelle pot ésser gran per ell mateix, sense necessitat d'oposar-lo a ningú ni de fer-ne un anti-Rodin.

Varenne vol també per al barroc sovint genial, de vegades primari que fou Bourdelle, el títol de clàssic. Evidentment, aquest qualificatiu de clàssic accepta sentits diversos, però no sembla pas que Bourdelle hagi tingut davant la vida l'actitud cartesiana d'un mediterrani, o, davant l'art, la serenitat hel·lenica. La seva predilecció per l'escultura romana, tan alta, tan puixant, tan realista i tan idealista defineix les seves tendències, que el seu temperament expressionista ha fet desviar.

«Pintura espanyola» i «Pintura a Anglaterra», per Paul Jamot

Després del panorama de la pintura francesa per Paul Jamot, traçat ja cinc anys escassos i ja clàssic, heus ací dues noves obres del mateix autor: "La pintura espanyola" i "La pintura a Anglaterra".

Amb Focillon (i Dabit amb el seu llibre pòstum sobre el Greco i Velàzquez), Paul Jamot fa excepció en un temps en el qual la crítica i la història de l'art han esdevingut tan sovint hipòtesis de metafísics i comentaris lírics. Baudelaire, Delacroix, Duranty, Théophile Sylvestre, Geffroy empraren per a definir certs mestres i llur època un to i un mètode dels quals fan encara cas alguns dels nostres contemporanis, tot i assegurant la perennitat de llurs obres.

Paul Jamot, amic de l'ordre i de la claredat, amic de Corot i de La Fontaine, pertany a llur línia i sap ésser didàctic en home sensible i en home de ciència.

N'hi ha prou que evocui la tristesa espanyola, secreta i muda, o defineixi Velàzquez, pintor a l'estat pur entre tots, perquè un país i els seus mestres ens siguin familiars per fibres noves i tenaces.

En la seva història ràpida, i amb tot tan matisada, de la pintura a Anglaterra, on el pintor pot més sovint que el pictòric, Jamot sap, en historiador, situar al lloc que amb tota imparcialitat mereixen Hogarth i els retratistes solemnes que foren Reynolds i Gainsborough.

però va caldre arribar al 1917 perquè, després d'una llarga temporada de conreu intens del dibuix, se'ns manifestés el gravador que avui ha arribat al seu ple, i del qual les dificultats actuals per a obtenir reproduccions fotogràfiques ens priven de donar a conèixer algunes de les seves darreres exquisides produccions a l'aigua-fort.

En la sèrie de conferències que, a primers del 1932, va donar el crític Rafael Benet a París, a propòsit de "L'Art contemporani a Catalunya", ens els presentava com a "decorador mural, gravador i caricaturista d'un estil apolíni influït d'un romanticisme delicat..."; però a nosaltres ens sembla que en aquesta definició no pot deixar de tenir-hi també en compte el contrast extraordinari que, en perfecte equilibri amb aquest estil apolíni, ofereix el seu magnífic sentit de l'humor, el qual, tot i lliscar constantment frec a frec del grotesc, no cau mai en ell, per tal que sap sortejar-lo d'una manera meravellosa; de manera que és precisament en aquest estat de gràcia o d'equilibri que cal centrar l'alta qualitat de la seva obra a base de tres manifestacions ben definides que irradien en tres sentits: a la dreta, la seva producció de decorador amb els plafons de la sala de Can Plandiura i els del despatx de l'Alcalde a l'edifici de Casa la Ciutat; a l'esquerra, la seva obra de gravador i de pintor de ceràmica i vidres bufats, que, amb la col·laboració de tècnics com el malaguanyat Francesc Quer i Ricard Crespo, li ha valgut la consideració de totes les persones enteses; i a sota, com fent de cul de llàntia, la seva caricatura humorística, de la qual hem fet remarcar ja la principal de les seves característiques i que en moltes ocasions s'infiltra en la seva obra de gravador. D'aquí que, mentre esperem l'aveniment de poder donar a conèixer les obres a les quals ens hem referit més amunt, creiem que serà una satisfacció pels nostres lectors saber que, en mig dels estralls que avui assoten el nostre país, En Nogués va continuant la seva tasca, no sols com a gravador, sinó també com a pintor; doncs és d'ençà de l'any 1934 que exerceix amb èxit creixent la classe de gravat a l'aigua-fort a l'Escola Superior de Paisatge d'Olot, tasca que, com totes les que són de l'alta vàlua de la seva, no necessita el factor temps perquè els seus resultats es posin a primer rengle entre els que, en aquests gèneres, hi ha possibilitat d'obtenir entre nosaltres.

Ramon de P. VAYREDA

Aquest número ha passat per la censura

El Aprofitador

El carrer de Picalqués, estret i fosc, avança el capvespre. A l'òrora claror d'aquest capvespre dues dames ja madures llegeixen amb dalit, atansades al balcó entretorbent, en el menjador del pis del senyor Guix. Aquestes dues dames són les tietes, les cunyades del senyor Guix, vidu dels bons. El nebot, el fill del senyor Guix, juga al defora, al damunt de la llisana del balcó; juga amb un estrany enderiment que li és habitual i que preocupa la família; juga amb estrafolàries joguines agençades per ell mateix.

En la sala-menjador la quietud és tanta que deixa percebre el pèndul del rellotge de caixa que hi ha a l'altre cap del pis i el xiuxiueig extremadament lleu de la lectura de la tieta Otilia, que no sap llegir mentalment. De sobte la tieta Amèlia deixa caure a la seva falda les mans i el llibre que sostenen per a encetar el següent diàleg:

—Ja has arribat allà on diu: **El conde cayó bañado en sangre?**

—No, encara. Araestic allà on arriba Pablo i diu: **¡Madre mía!, dijo Pablo.**

—Oh..., ja veuràs l'emocionant que és quan Pablo descobreix que Hipólito...

—Calla! Calla! No m'ho espliquis! M'agrada més descobrir-ho jo mateixa.

—Oí que és maco tot això? Fa plorar de bo de bo.

—Sí..., però, què vols que et digui...: prefereixo les històries del temps antic, d'aleshores que hi havien tants castells feudals i tants marquesos i trovadors. Em sembla que la vida havia d'ésser molt més bonica que la nostra, més regia. Donaria deu anys de vida per tal de trobar-me entre aquella gent que surt a **El Templario y la Villana.**

—Doncs a mi m'encisen més aquestes novel·les de la vida moderníssima, i donaria un dit de la mà per a poder veure quina nova invenció hauran trobat els homes de l'any vuitanta, posem per cas. I em poso a fantasejar, i els imagino viatjant a cavall de màquines que corren més que els cavalls, i en navilis que corren per la mar bo i donant-los corda, i... què sé jo.

—Ximpleta...: la somnia-truites de sempre.

Entretant el capvespre ha caigut; la fosca impedeix la represa de la lectura; el nebot ha entrat al menjador a continuar-hi el seu jugar enderiat. Amèlia tanca el balcó, abaixa el transparent blau que ha d'ocultar el menjador il·luminat a l'esguard dels veïns, i comença els preparatius per encendre el quinquet. L'invent recent de Monsieur Quinquet li suggereix una rèplica picada:

—Somnia-truites... ¡Fugiu, que vé la dona del seny! Mira: ací tens el quinquet; quin gran invent, quin pas de gegant no representa al costat del llum d'oli i de la candela... I el gas? ¿Es podrà titllar de somnia-truites la persona que imagini, per exemple, que en acabar el segle la majoria de les cases, i fins els carrers i tot, estiguin il·luminats amb llum de gas?

—Alça, alça!... els carrers i tot!
—El quinquet ja s'encén: Amèlia reposa cautelosament el tub de vidre ben eixu-

gat, la flama s'aviva i es fixa esplendorosament. Una meravella. El miracle de cada vespre. Otilia hi ha de convenir:

—Realment, això del quinquet és prodigiós.

Sense aixecar el cap de les seves enderriadores joguines, Adolfo, el nebot, interromp des d'un recó:

—Oh, i això no és res si ho comparem amb el meu invent. Ja veureu, ja... Vosaltres aneu rient, però ja veureu, ja: només apretant un botonet... fff...!, es podrà encendre un llum sense ble, ni sense gas, ni oli, ni petroli, ni candela, ni res; un llum que farà més clar que deu quinquets.

—Dolfus...! Dolfus...! no siguis tonto: juga i calla; no et fixis allà on no et debanen — increpa la tieta Otilia.

Però Adolfo, dit Dolfus, es revifa i insisteix amb veu més cridanera:

tan sorprenent que les tietes en són trasbalsades i xisclen esverades.

—No tinguen por — diu Dolfus —. Ho he fet només perquè us convencéssiu que no desvariejo.

—Això potser no està bé; això potser no és de bon ésser, diu la tieta Amèlia. La tieta Otilia assenteix i referma:

—Ai! Si el papà se n'entera...

Dolfus, però, està embriagat amb l'èxit; no escolta, no sent les recriminacions, sinó les admiracions dels subconscients de les

seves ties; i es llança a parlar i a demostrar fogosament, exaltat, felig:

—Però, ja veureu quan aquest **aparato** estarà perfeccionat: serà la glòria. Tot el món il·luminat pel meu **flúido magnético**; totes les màquines conegudes i les incomptables que aniran inventant-se, totes, en tot el món, seran mogudes pel **flúido magnético universal**. Perquè heu de saber i entendre que el meu **flúido** servirà també com a força **motrix**. —Oh..., i espera, espera: encara tinc a punt un altre invent: el **Teleólogo Acústico**, amb el qual la veu humana podrà ésser reproduïda i perpetuada a voluntat — i qui diu la veu humana vol dir tota mena de cançons, músiques i tota mena de sorolls, i xarangués i tot. I si en dubtes, veies, tieta Tilia: parla el que vulguis damunt d'aquest rodet cobert de cera. Ja veuràs demà com el meu **aparato** et repetirà exactes les mateixes paraules tantes vegades com vulguis.

—Què? No vols? Doncs, prova-ho tu, tieta Mèlia; prova el meu **Teleólogo Acústico**.

Però, ni pensar-hi; les tietes s'en desentenen. Temen. Aquell noi...! Serà un endimoniat, un posses? Estarà boig? ¿Quin

per les batzegades de la vida. En la seva joventut fou constitucionalista fogós: en el cafè, en el teatre, fins en el passeig lliurà batalles una mica cruentes contra els absolutistes; fou subscriptor de totes les publicacions liberals, subvencionava la propaganda clandestina en temps de persecució. Però, ah filllets!, vingué! la crema dels convents i vingueren les bullangues; amb tants desoris la seva agència del carrer d'Ostallers en sofrí molt, perquè la gent no viatjava; també la fàbrica de pintats que tenia al carrer d'Amàlia en valgué de menys. Aleshores el senyor Guix canvià d'idees, devingué de mica en mica un ultra-muntà enèrgic. La guerra carlina, el bandolerisme que en pervingué, les gestes d'Espartero i Zubano contra Catalunya, el bombardeig de Barcelona, els **pronunciamientos**, l'assalt de la Ciutadella i la brutal repressió que ocasionà foren esdeveniments ruïnosos: el port paralizat, les fàbriques closes, els obrers captant pels carrers..., en fi, un desastre. N'hi havia per renegar del **Progreso** i de la Llibertat; sentia que un remordiment d'haver posat quinquet a casa seva, i feia negres averanyes del projecte de carril anglès que havia d'anar i venir, tot xiulant, de Barcelona a Mataró. El senyor Guix traginava per escreix el dolor de l'envidiament i el de la mort de tres fills grans, un noi i dues noies esplèndits, uns veritables **pimpollos** que avui ja serien casadors. El senyor Guix es trobava, doncs, torturat per la idea de l'abandó, de la pobresa imminent, obsessionat pel llastre de fallida que les nefastes idees franceses carretejaven. Ara ho veu ben clar: aquest daltabaix apocalíptic era la conseqüència lògica, matemàtica! de la manca de temor de Déu. —Més religió i menys instrucció, això és el que convé! ¡gorrotada de cec!

Quan les tietes han cuitat a comunicar al senyor Guix llur esverament per les males inclinacions de Dolfus, el furor del bon home, com es comprendrà, ha estat tontruant. Ja n'agafa una vara de freixa i, a crits i garrotades, comina el noi a trinxar el mateix, allí mateix, en aquell mateix instant, els seus estris diabòlics. —Es que hi ha sacrilegi en tan satàniques activitats, justament en viglies de la Primera Comunió! — Quin drama en l'interior fins aleshores apacible, de la família Guix. I, quina tragèdia pel pobret Adolfo! El noi prou es resisteix, es deixa escorxar, es llança daltabaix del balcó abans de renunciar als seus invents. Tan mateix, al cap d'avall ha de cedir: el pare és més fort. El senyor Guix és autoritari com un caporal de gastadors i posseeix una energia tan superabundant per a mantenir aquesta autoritat que sovint es veu obligat a exercitar-la, adhuc sense motiu.

Dolfus, baldat, és reclòs al noviciat dels jesuïtes de Badajoz, on sofreix molt i diversament abans d'ordenar-se: adés es revolta i projecta evasions escandaloses i criminals, adés una depressió anorreadora el llancen al renunciament absolut, a la mística més arborada: amb cruels cillets delira pel món, per les seves pompes i vanitats; d'altra banda, amb el lliure-albir més notori, en l'apaivagament que succeeix a aquelles crisis de mundanitat, ben reflexivament, refusa la més petita concessió al Maligne. Aquest esperit ascètic es va sobreposant paulatinament a l'esperit profà, i la contradicció acaba amb la decisió de fer-se missioner entre els mesells de Nigèria. Allà suporta estoicismament deu anys de penallitats i d'horroros alternats en les missions de Maidoguri i les de Zungueru. Suporta els treballs i les angoixes, més que estoicismament, delitament, perquè comprèn la transcendència de tot això. ¿Quantes ànimes no haurà redimit amb la donació dels seus apetits, amb el renunciament a les seves superbiotes ambicions? Que bé comprèn ara la gran solta del seu pare en sostreure'l violentament a les seves cabòries de gloriola per tal de junyir-lo a aquesta obra santa, tan pregonament fructífera, tan perfumada d'ideal ultraterranal.

Dolfus, que ara és el Pare Eleuteri, no ha vist mai més la seva família d'engà de la vesprada memorable que epiloga a garrotades les seves velleïtats científiques. Ha celebrat la Primera Comunió al noviciat sense altre contacte amb les tietes i el pare que la carta mensual, una carta certament menys severa que les anteriors, on les promences de perdó — si per cas, amb els anys, Dolfus s'en feia creditor —, omplien l'epístola. I quan unes setmanes d'obligada llicència per causa d'esgotament físic li han permès de reveure els seus, gairebé no reconeix ni el pare, ni les tietes, ni el tan estimat pis del carrer de Picalqués, ni els mobles que en la seva infància i en l'adolescència havien vingut part integrant de la seva personalitat — tan envellit ho trova tot. Ells també, els familiars, el pis i els mobles, han de fer un penós esforç per a reconèixer en el barbut missioner jesuïta l'enderiat minyonet que inventava **teleólogos acústicos** i **caleidoscòpos vivientes**. Sols el rellotge de caixa segueix essent el de sempre: els anys no han passat per a ell; el seu tic-tac és corpnedorament idèntic al tic-tac d'antany.

En evocar, a taula, aquella infància, tan llunyanca que sembla remuntar a les croades, el P. Eleuteri somriu pietosament, les tietes somriuen bondadosament, el senyor Guix somriu irònicament. El P. Eleuteri conclou si ell era un perfecte tarambana de tretze anys.

I ve't aquí que aleshores succeí un fet esbalaïdor. Ve't aquí que Tomàs Alba Edisson va i diu: Ah, sí? Així estem? Doncs ara seré jo el que inventarà el **Teleólogo Acústico**, el **Caleidoscòpo Viviente** i el **Rayo Constante**.

Joan SACS

(Il·lustracions de l'autor)

TORRENT I CATARROJA

Quan caminava per la planúria de l'horta, em cridaven unes lleus ondulacions del terreny que es veien a ponent. Era Torrent.

Així que surts del poble, t'adones que aquestes ondulacions senyalen els confins de l'horta pròpiament dita. Entres de seguida en el domini, gairebé exclusiu, del garrofer, de l'olivera i de la vinya. ¡Bell i immortal domeny d'aquestes terres mediterrànies!

Penetrava pels oliverars, de cara al sol. Al fons hi tenia tot de montijols i, a banda i banda, les oliveres. Era la primavera. La vinya començava a brotar. La terra era llaurada de fresc. Tenia un color roig viu, que contrastava amb el cendra clar de les fulles de l'olivera, amb el verd intens, gairebé negre, dels garrofers, i el verd tendre dels ametllers. I, en el fons de tot, a través del gran espai, per damunt de la tofa de l'arbrat, es veien les muntanyes. Tenien el mateix color del cel, només que una mica més fort. Dibuixaven una línia que abastava tot l'horitzó, de llevant fins a ponent. Línia que per la banda de llevant s'aixecava alta i abrupta, però que en més d'un punt tenia suavitats delicioses.

¿Com us descriuré jo, ara, el blau suauíssim d'aquestes muntanyes? ¿Com us diria jo la sensació que em fa mirar-les, allà, en la llunyania, amplemment assentades sobre aquesta terra, resistint els embats dels segles i donant d'aquesta manera al paisatge la mateixa fesomia que devia tenir en temps de l'Alt Rei En Jaume, justament ara fa set cents anys? Doncs, vet aquí que jo caminava de primer de cara al sol i davant de la mirada hi tenia les munta-

nyes blau-cel, austeres, i després trencava cap a tramuntana i m'enfonsava entre els ametllers tot just fullats, i entre els ametllers veia, al fons, altre cop, les muntanyes, ara una mica més fortes, que les ombres les envaïen; encara no cansat d'aquesta ruta, girava el meu petjar amorós — perquè amor sentia aleshores de dalt a baix, fins per a la pols daurada que trepitjava — girava la direcció del meu caminar vers la mar, apenes albiradora cap a llevant, on les ondulacions acabaven abruptament als peus de l'ona, i tornava a veure, al lluny, les muntanyes que tenien ara una claredat irreal, de tan delicat que era el seu color.

¿Qui no hauria seguit per aquest camí, amb la vista fita en la claredat de somni? Jo el vaig seguir. I vaig baixar de la lleu elevació de Torrent, cap a Catarroja. Novament m'acariciava la vista aquesta color meravellosa que té l'horta en primavera. Què he vist jo de més viu? Què us diré? Em topava, arreu, amb els tarongers, i passava entre rengles de cirerers en flor, tot era ple de pereres, pruneres, albercoquers, nesprers; i, per no perdre el caràcter, hi havia la gran ufana dels garrofers entre l'alfals, i l'elegància de l'olivera donava al paisatge aquell to austre, senzill i sobri que de vegades sembla el distintiu mateix del classicisme.

“Saber un caminet fa molta alegria...”, diu l'amic Pujols en el seu llibre tan bo de versos. Aquest que jo seguia, també me'n feia molta. Veureu que hi caminava xuciant amb cos i ànima les irradiacions solars que omplien l'atmosfera, i estava con-

tent de tenir a tots costats l'ampla estesa dels camps verds a no poder més, quan, de cop m'atruaqué un petit detall del paisatge. Era prop d'un tros de terra, llaurada de poc. Pel seu costat passava un camí de carro, una mica enfonsat, i, a l'altra banda, en el petit talús hi havia una renglera d'atzavares.

Immediatament al darrera, brandaven suauement llurs branques a la marinada unes quantes oliveres, fines com donzelles. Als seus peus la civada hi feia una catifa d'un verd intens, ondulant. Al fons, més enllà del fruiterar que començava on acabava la civada i neixien les patates, sorgien les parets blanques d'un cementiri de poble, minúscul. I, per damunt dels murs, s'afuaven, espessos, els xiprers. ¡Com contrastava aquest afuament de negror, de formes agudes, amb la blancor de les muralles, en mig de la planúria ubèrrima, sota l'alt espai!

“Vet aquí una mort que triomfa d'una manera no gens estranya”, em vaig dir, pensant en el famós vers de Mallarmé sobre Poe. Allà dalt, però, a les terres altes i ermes, ja era diferent. Sota els vols dels corbs i el seu grallar sinistre, jeien sota una terra soma i inclement cossos joves d'amics i companys. ¡Ai, que els seus ossos no puguin reposar tranquils, encara!

Esperen aquella “màgica llum precursora del nou dia”, de què parla el poeta Bartra, els que ni el consol del plor dels vivents poden tenir sobre llurs tombes joves. Ni una simple estela que digués, com la d'aquells antics: “¡Jaïem, aquí, obedients a les teves ordres, Catalunya!”.—Josep SOL.

CANÇO

Per si us volia o no us volia, per si al meu cor sabéssiu grat, deixeu-me dir el que no diria si ara us tinguéssiu al meu costat.

L'Amor movia les mans pàl·lides engarlandant el vostre front. Els vostres ulls, fulgents crisalides, reconcentraven tot un món.

S'esllavissava, en romiatge, sonorament, un xaragall; era tament la vostra imatge la d'una verge de vitrall.

Jo era trist, vós éreu trista i ambdós parlàvem tristament, mentre es fonia una ametista dins la fornal del cel roent.

Flotava un aire agut, de glavi, damunt els blats d'un verd quiet i s'abocava, a flor de llavi, l'agil misteri del secret.

Però en la tarda, pulcra i blava, no dit encara, moria el mot; i ja no sé si us estimava o si ja us he perdut del tot...

Per si us volia o no us volia, per si al meu cor sabéssiu grat, deixeu-me dir el que no diria si ara us tinguéssiu al meu costat.

Frederic ALFONSO I ORFILA

UNA IL·LUSTRACIÓ DE «LA CRÒNICA DE LA BATALLA D'IGOR», MONUMENT LITERARI DE LA VELLA EPOPEIA RUSSA, EL 750è ANIVERSARI DE LA QUAL S'ESCAU EL MES DE MAIG PRÒXIM, I QUE, HA EXERCIT UNA PODEROSA INFLUÈNCIA SOBRE LA LITERATURA SOVIÈTICA

SOCRATES CONDEMNAT A MORT

Una de les lectures més reconfortants en les actuals circumstàncies és la de l'Apologia de Sòcrates, de Plató, i els altres diàlegs, entre ells el "Fedó", on es troben descrits els darrers moments de Sòcrates; a més, és en aquest diàleg que Plató exposa les seves pròpies teories sobre la immortalitat de l'ànima; no coneixem cap traducció catalana del "Fedó".

L'Apologia ha estat traduïda per l'enyorat humanista Joan Creixells, i també per d'altres. L'Apologia, en català "Defensa de Sòcrates", conté els parlaments que Sòcrates va pronunciar davant els jutges d'Atenes.

Transcrivim a continuació uns passatges de la "Defensa de Sòcrates".
Parla Sòcrates: "Potser algú de vosaltres diria: "No et dones vergonya d'haver-te ocupat de coses que avui et posen en perill de morir?" Però jo li respondria amb raó amb aquestes paraules: "T'eres, amic, si et penses que a un home d'una mica de valor li cal reflexionar sobre els perills del viure o del morir i no ha de mirar en el seu obrar si el que fa és just o injust i si les seves obres són d'un home de bé o d'un home dolent."

"Car temer la mort, atenesos, no és altra cosa que pensar-se ésser savi sense ésser-ho; pensar saber una cosa que hom no sap. Car ningú no sap què és la mort, ni si s'escau a ésser per a l'home el més gran de tots els béns, però els homes la temen com si sabessin del cert que és el més gran de tots els mals. I no és la ignorància més vergonyosa de pensar-se hom saber el que no sap? Jo, atenesos, tal vegada en aquest punt sóc diferent també dels altres homes; i si hagués de dir que sóc més savi que un altre, fóra en això: que no sabent del cert el que passa a l'Hades no m'imagino de saber-ho. Però el que sé, és que fer el mal i desobeir al millor, sigui déu o bé home, és dolent i vergonyós. Davant del perill dels mals que sé que són mals, jo no temeré ni defugiré mai aquelles coses que no sé si justament s'escauen a ésser béns."

"En fi, jo diria, atenesos, m'absolgueu o no m'absolgueu, jo no puc obrar altrament per moltes vegades que em condemneu a mort."

L'enteresa d'ànim de Sòcrates durant el seu procés i en els moments que seguirien fins l'hora de la mort, ha causat tanta impressió des d'aquells temps fins als nostres dies, que podem dir que l'actitud serena de Sòcrates davant una de les més grans injustícies que han comès els homes — i aquesta injustícia es comedia davant de la seva persona —, constitueix la base fonamental a l'ensenyar que l'excels coronament de la saviesa de Sòcrates.

Alguns comentaristes han arribat a demanar-se si és que Sòcrates no volia ésser absolt, en veure de la manera que menysprea els arguments que podien inclinar els jutges a favor seu. Fins i tot, després de la primera votació que sentencià la pena de mort, per una feble majoria. Sòcrates es permeté d'adreçar als jutges la irònica pregunta (ironia que contenia una gran veritat), que un home com ell, en lloc de

condemnar-lo havia d'ésser mantingut al Priteneu a despeses de l'Estat. La segona votació — amb una gran majoria —, confirmà la sentència de mort.

Joan Creixells en els comentaris observa amb molta justesa: "¿Es que Sòcrates, com diu Ritter, no tenia cap interès a ésser absolt? Nosaltres creiem que l'Apologia mateixa ens indica quina era la intenció de Sòcrates. Sòcrates es presenta disposat a fer tot el possible per a ésser absolt. Tot el possible, llevat d'allò que sigui indigne d'ell."

Llevat d'allò — afegim nosaltres —, que no estigues d'acord amb la seva consciència. Sòcrates no podia obrar mai contra la seva consciència. Les seves ensenyances consistien en dialogar en una forma que obligava al seu interlocutor a reconèixer com a falsos els hàbits i subtils arguments que servien al seu interlocutor per a disffressar les seves males inclinacions amb l'aparença de la virtut.

L'actitud de Sòcrates en el final de la seva vida — han dit els seus comentaristes —, passa de la mesura humana, és sobrehumana. En això s'equivocaren: l'actitud de Sòcrates és humana: senzillament o grandiosament humana, com vulgueu. (Els qualificatius de senzill o de grandios aplicats a la virtut humana tenen el mateix sentit.)

Ja és hora que ens recordem que la consciència activa o sigui el domini de la consciència damunt els instints, és una qualitat específicament humana: l'única qualitat — repetim — específicament humana; i que no podem pas dir el mateix de la satisfacció dels instints, amb les concupiscències i els temors irraonats que comporten.

Està bé, fins és necessari, que l'home dirigeixi el seu coneixement fins al fons de la seva naturalesa biològica, però no ha d'oblidar mai que li ha estat donada la consciència per a vèncer la confusió caòtica que entreveurà en el fons de la seva naturalesa animal.

Sòcrates digué que la seva saviesa no era una saviesa d'erudició, això és: de saber moltes coses: una ciència exterior, de superfície. Sòcrates digué als seus jutges: "Jo he tingut aquesta anomenada, atenesos, no per res més, sinó perquè posseeixo una certa saviesa. ¿Quina és aquesta saviesa? La saviesa, potser, pròpia de l'home."

La saviesa de Sòcrates és la saviesa que cada home porta en ell mateix: la seva consciència.

I siguin quins siguin els esdeveniments exteriors, l'home que compleix el seu deure segons la seva consciència troba a dintre d'ell mateix la força necessària que li permet d'enfrontar-se amb els esdeveniments.

La mort, per aquest home, no és més que el terme que la Natura posa a l'acompliment del seu deure. Sap que la tasca no ha estat confiada a ell sol i que els altres homes tenen el mateix deure d'acomplir-la, però ell ja ha arribat al terme de la seva vida, que, per ell, és la fi de la seva jornada.

Maria CARRATALA

LA LLEGENDA DE THYL ULENSPIEGEL

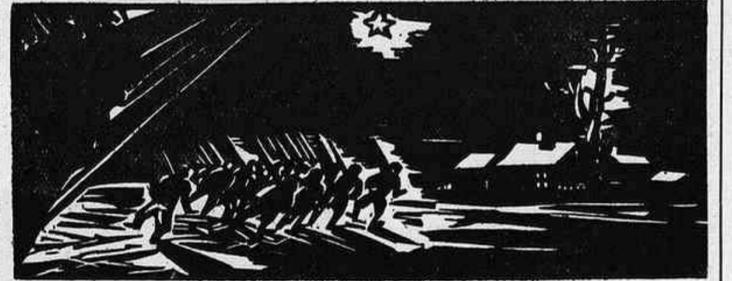
El seixantè aniversari de la mort de Charles Decoster, celebrat aquest any a Bèlgica i a les Repúbliques Soviètiques, ha passat gairebé desapercebut a França. L'any 1917, quan Europa entera, i sobretot Alemanya, honorava la memòria de l'autor d'Ulenspiegel, Léon Bazalgette podia parlar, en termes emocionants, de l'obra mestra desconeguda. Aquesta obra mestra de la literatura en llengua francesa, un dels llibres més grans que hagi produït el segle XIX, restarà encara molt de temps poc coneguda, malgrat la seva valor universal.

Preocupats sobretot de demostrar la vitalitat d'una literatura belga de llengua francesa, Verhaeren, Lemonnier, els escriptors belgues que han comentat l'obra de Decoster, han volgut presentar-la com una creació nacional. En el seu remarcable prefaci a l'edició alemanya, Romain Rolland afirma, però, que «La llegenda i les aventures heroiques, joioses i glorioses d'Ulenspiegel i de Lamme Goedzak al país de Flandes i en d'altres», és molt més que això: un monument literari universal, que rivalitza amb el Quixot i Pantagruel. Certament, el pobre professor que, després d'haver escrit les "Llegendes Flamenques" en la llengua de Rabelais, publica "Ulenspiegel" l'any 1869, i morí completament desconegut onze anys més tard, aquell obscur creador dotà el seu país d'una epopeia magnífica. El poble flamenc s'hi troba enter, en la fermentació impetuosa de totes les seves passions. Thyl Ulenspiegel és l'heroi de Flandes, "l'esperit de la Mare Flandes", rodejat de Nele, el cor, Lamme Goedzak, Claes i Soetkin, la fe, el sacrifici i el coratge. Tanmateix, aquesta obra és encara molt més que l'epopeia nacional d'un poble. Escrita l'endemà de les revolucions de 1830 i 1849, en una època en la qual amb Bèlgica en vies d'industrialització, Flandes, aixafada per una misèria espantosa, es veia, a més a més, sotmesa a la dominació de la cultura francesa, "La Llegenda d'Ulenspiegel" té una significació revolucionària precisa.

Descriu l'opressió dels Països-Baixos, sota Carles V i Felip II; Flandes lliurada a les fogueres de la Inquisició i a la servitud del dominador espanyol, a través de les guerres polítiques i religioses del segle XVI. Ataca furiosament l'Església i la Monarquia i el crit de "Vive le gueux" ressona a cada capítol.

Per una aplicació superficial del materialisme històric mal comprès, hom podria ésser temptat de veure-hi únicament l'epopeia d'una classe en ascensió, de la menestralia en lluita amb les forces feudals. Decoster, però, no és el petit burgesès satisfet pel triomf de la seva classe. Vers l'any 1860, pren part activa en la vaga dels teixidors. I el prefaci que precedeix una part de la primera edició del seu llibre (hi parla de l'òliba, és a dir, el burgesès abúlic, hipòcrita, afalagador dels tirans i dona a l'autor del llibre "consells

prudents"), no deixa dubte de cap mena sobre les seves intencions revolucionàries. Tot l'esperit del llibre es troba sintetitzat en aquest prefaci, l'ironia ferotge del qual no dissimula cap de les intencions de Decoster. En aquella època calia un coratge real per encarar-se a "tanta majestat". ("Pourquoi vieus-tu aboyer à tant de majesté?" — diu l'hibou a l'escriptor.) Aquells a qui l'humil professor fustigara implacablement no li donaren els seus atacs. I, en primer lloc, l'Església que, després d'haver esportat la seva obra, ja escriure que és "d'un impudor digne de Zola" i que està animada "d'un esperit deplorable de revolta".

BOIX DE FRANS MASCREL PER A L'EDICIÓ ALEMANYA DE KURT WOLF

De l'entremaliat Thyl de l'antiga llegenda germànica, Decoster ha fet una gran figura heroica, humana i sobrehumana, al centre d'un llibre dels Màrtirs, de la joia que va més enllà del martiri i de la revolta que el fecunda. Del seu llibre s'eleva un càntic que sembla venir del fons dels temps, con-

tinu, sostingut per les masses, eternament fresc, trist i poderós. La llegenda, Decoster, l'ha agafada tal com els segles la transmetren en la tradició popular. Però ha fet alguna cosa més que transcriure-la amb un estil arcaic. L'ha recreada, l'ha engrandida, l'ha universalitzada. Ha fet passar una alednada d'odi, una intensitat de sofriment, una sed de llibertat, un amor extraordinari. Tot al llarg d'aquest poema immens, ressona en onades torrencials o en murmuris suavisims, l'embraguesa de la natura, de les germina-

cions, amors castes, orgies, disbauxes estrepitoses, carnatges, fogueres, venjances, bruieries, vibracions còsmiques, personificació dels elements en acció: el poema desborda de vida humana, estretament ligada amb la vida de la naturalesa i els misteris del més enllà.

I aquest desbordament líric no és solament la marca d'un romanticisme al qual Decoster, en ple segle XIX, no podia escapar. Es també una de les primeres manifestacions del sentiment universal de la vida unànime, que retrobarem més tard en el "Pan", de Herman Gorter i en el qual podem descobrir una de les característiques de la reacció contra l'art individualista contemporani. Es per aquest costat de la seva obra, tant com pel fervor revolucionari que l'anima, que Charles Decoster pot ésser considerat per nosaltres com un gran precursor.

Lluís MONTANYA.

L'HEL·LENIC XENOPOULOS

Gregori Xenopoulos, cèlebre a Grècia i més enllà de les fronteres del seu país, és un dels comptats escriptors que, gràcies a llur talent i a llur tenacitat, han pogut realitzar una obra variada, a voltes magnífica, que mai no desapareixerà sota l'empenta del temps.

Va néixer el 9 de desembre de 1867 a Constantinoble, a Phanar, essent al cap de poc portat pel seu pare a l'illa de Zant, on va viure fins a l'edat de setze anys. En aquest indret culte, elegant i noble, va fer l'aprenentatge de la vida. Hi estudià els costums, s'impregnà de la bellesa dels llocs i, com en un somni, durant les seves passejades per la vora del mar, va crear en la seva imaginació les heroïnes cèlebres dels seus llibres.

Zant, "flor de Llevant", melancòlica i deliciosa, no va tenir gaire temps el seu fill adoptiu. Un mati Gregori abandonà definitivament la seva illa i va instal·lar-se a Atenes. Sempre conservarà, però, un gran amor per l'illa magnífica, a la qual evocarà sempre en els seus treballs.

Arribat a la capital, va inscriure's a la Facultat de Ciències, però fastiguejat aviat de l'àlgebra i de la física, va abandonar els seus estudis i es consagrà definitivament a la literatura.

La seva activitat és prodigiosa i és l'únic escriptor grec que viu únicament de la seva ploma. És un escriptor de cap a peus. En el seu llegendari recolliment del carrer d'Eurípides, on vaig tenir la satisfacció d'ésser-li presentat, Xenopoulos medita les seves obres rodejat de llibres i de papers.

D'una probitat exemplar, estimant el seu ofici profundament, vivint enmig dels seus, i lluny del món, per bé que íntimament barrejat a totes les batalles literàries, ofereix l'exemple d'una vida dedicada a una tasca noble. Felicitat i content, com un infant, dels seus èxits, valent-se de la ironia i del sarcasme en les seves crítiques i en les seves rèpliques als seus detractors i estimulats amb bondat els talents de veritat, sembla un d'aquells escriptors de l'altre segle pels quals l'art i les tradicions no eren paraules vanes.

En el decurs de mig segle ofereix l'exemple d'una activitat veritablement formidable i infatigable. Ha escrit més de 40 novel·les, 32 obres teatrals i gran quantitat d'articles i de crítiques. Ha sabut també, en un temps en el qual el teatre arrossegava una existència miserable, donar el cop de maça mortal a aquesta deplorable situació. Xenopoulos ha renovat l'escena hel·lènica. Aquest escriptor aportà sempre a les seves concepcions teatrals una gran dosi d'atreuiment agermanat a un perfecte equilibri. Construïdes amb gran destresa, totes les seves obres, gràcies a un diàleg viu i colorit, a una acció d'interès de la qual no defalleix mai i a una atmosfera de poesia i de somni, són obres que fan vibrar, que emocionen profundament i que molt sovint fan pensar.

Però Xenopoulos no és solament l'autor dramàtic aplaudit i el renovador de

l'escena hel·lènica. És també el gran novel·lista de la vida moderna, l'observador sagaç dels costums de la nostra època, a la qual coneix a fons.

Psicòleg penetrant, coneixedor dels problemes de la nostra època, sap "dissecar" una ànima, despul·lar-la davant nostre amb totes les seves tares i virtuts. Atrevit de

sentits, recorden, tant per llur fogositat com per llur ingenuïtat, a les heroïnes de Racine. La dona concebuda per Xenopoulos és "la Venus arrapada de cap a peus a la seva presa".

Extremadament variada dintre la seva unitat, la personalitat de Xenopoulos, tan complexa i tan original, ofereix, tota els

GREGORI XENOPOULOS

vegades en els seus anàlisis dels caràcters i dels sentiments, no pot estar-se, des del moment que és un pintor de la vida, de reservar una plaça important al factor sensual. Les escenes de llibertinatge que es troben en les seves obres no són altra cosa que la il·lustració de l'ambient descrit, que la llum projectada sobre l'ànima que despulla. L'autor no s'entreté intencionadament en les seves pintures i les empra amb delicadesa.

L'amor que domina la seva obra hi és estudiat de totes maneres. D'aquest anàlisi dels caràcters, sobretot femenins, se'n desprèn un pessimisme desencantat que s'agermana a una pietat profundament humana. Les heroïnes que Xenopoulos ha creat formen un coratge de dones que no s'obliden mai. Emportades per la passió, treballades per l'ardor inapagable de llurs

seus múltiples aspectes, matèria digna d'estudi. Enamorat del seu país adoptiu, de la bellesa de la seva illa meravellosa on va passar la seva infantesa, profundament grec, Gregori Xenopoulos és un dels mestres dels quals la Grècia s'enorgulleix amb raó.

Es l'únic escriptor verdaderament estimat, mimat i festejat amb espontaneïtat pel públic hel·lènica. Si als seus mèrits d'intel·lectual s'hi afegixen les seves qualitats de cor i d'esperit, hom es podrà formar una idea exacta d'aquest home que ha omplert quasi mig segle i que, malgrat el fardell dels anys, prossegueix encara la seva obra en la seva cambra de treball solitària, oferint també el poc comú exemple d'una vida bellíssima en emocions serenes.

Ferran CANYAMERES

L'ANIMA DEL PARAL·LEL

Un altre moment tornarem a parlar del típic music-hall paral·lel — cacauets i avellanes, càntir d'aigua fresca, cafè a dos ralets i cupletista de noranta quilos, pel cap baix, alegrador de "pajarilles" més o menys primàries —, amb detenció, perquè s'ho vol. Avui com avui parlarem del Cafè Espanyol. Tanmateix es tracta, com sap de sobres el lector, d'un dels establiments de la barriada on la salsa de l'anècdota és més ben barrejada amb el menestralisme autòcton i amb el barcelonisme més castís; d'un dels establiments més típics de la nostra dolça Barcelona.

Molt bé; dit això, farem com els conferenciants; entrarem en matèria. I la matèria, en aquest cas — tal com s'assenyala en el títol de l'article —, és el famós cafè que fa cantonada al carrer d'Abad Zafont, i es dona el bec, a la banda de baix, amb el no menys famós Teatre Espanyol, cap i casal del vodevil esqueixat.

Cafè que fou propietat, durant molts anys, d'un home exuberant de còrpora i de barba alhora, que s'anomenava Carabèn, que ja havia estat propietari d'un altre establiment de la mateixa mena, al carrer de Ponent, i que va tenir la mala pensada, un dia que es posar la mà a la butxaca esquerra de l'armilla i se la va trobar plena a vessar de moneda, de fer-se fer regidor de la Lliga. Aquest senyor tenia un fill que gastava ulleres i era advocat, al qual el veïnatge amb el teatre encomanà el microbi del teatre i escrivia comèdia darrera comèdia. Sort per nosaltres, la gent del carrer, que no va arribar a estrenar-les...

L'època del senyor Carabèn al Cafè Espanyol és la que marca — no Tassis —, la prosperitat màxima de l'establiment. Aleshores el cafè feia l'efecte d'un gran vaixell, en el qual hi regnava, dia i nit, un traüt enorme i eixordador. El senyor Carabèn, des del taulell, i darrera d'unes grans muntanyes de terrossos de sucre, d'unes rengleres prodigioses de tasses i de copes, i davant d'un exèrcit d'ampolles que estaven arrengraderades a les estanteries del darrera, a banda i banda dels típics miralls, portava el timó de l'establiment. Els cambrers i els abocadors anaven adalerats amunt i avall del cafè amb les safates plenes a vessar de "gènere" o les cafeteres fumejants. El dringar de les copes, de les culleretes i de la moneda, en fraternal i franca barreja, no parava mai. El crit d'aboque! era la consigna permanent de la casa, i, talment, feia l'efecte d'un crit de guerra. Es sentia el soroll, a vegades sec i ofensiu, a vegades somort i suau, de les fitxes del domini, en petar damunt la taula:

— "El doble sis! Tanco el joc!"
Se sentia, insistent i atabalador, el botzineig de les converses dels parroquians, barrejades amb les elucubracions pianístiques del senyor Vilalta; tant que, de vegades, no sabíem si les converses les tenia el piano, o si qui tocava el piano era la gent que feia l'efecte que enraonava, asseguda entorn de les taules.

Tenia aquest establiment, aleshores, un aire menestral i internacional alhora. Els dies normals feia l'efecte d'un cafè menestral, de poble, que havia fet la creixença masa de pressa; sobretot el dissabte al vespre, perquè hi anaven a fer beguda i a esperar mitja nit moltes famílies obreres del Poble Sec, que per tot de donar una major solemnitat a l'acte s'havien mudat. Però de tant en tant hi queia un eixam de mariners i aleshores l'haurien pogut confondre tranquil·lament amb un cafè qualsevol de la Conèbière...

I ara, amic lector, imagina't per un moment, la topografia del cafè. Per la banda de la porta que hi ha al costat de la façana del teatre germà, fa com un tub molt estret i llarg; en arribar a la porta que dona al Paral·lel, situada al mig de les vidrieries, el cafè s'eixampla i fa com un cassó de paella. A la dreta hi ha el piano que va manipular, anys i anys, el simpàtic pianista senyor Vilalta; a l'extrem, el taulell, i a l'esquerra d'aquest la gàbia, o, més ben dit, el local social dels artistes de varietés. Darrera, baixant uns quants graons de fusta, es trobaven els billars, i penjats dalt d'un sostre interi, per tal d'aprofitar espai, els "artistes" del domini.

Hom deia — jo no m'atreveiria a assegurar-ho —, que a sota del cafè hi havia uns magatzems enormes, plens a barrot de carregaments sencers de sucre, de cafè, i d'aliments... Jo no ho havia vist mai.

El senyor Carabèn no deixava un moment el timó de l'establiment. Ell, la seva barba, i la cadena de rellotge, d'or, que li penjava de l'armilla i se li ajeia amb una dolsura suau, damunt de la panxa, eren tres persones distintes i una sola ànima vertadera: la de l'amo de l'establiment. Amb els ulls ensoptats darrera les ulleres gruixudes, de muntura de metall, estava a l'aguait del tragi de la casa. No li passava per alt res. Amb la particularitat, deien alguns cambrers, que quan els aclucava, era quan hi veia més. Aleshores, des del taulell llucava fins a la punta de baix, i veia si hi havia alguna taula on encara no s'hi havia portat el serviment. Adonar-se'n i fer funcionar discretament un abocador, el qual, en passar pel costat del cambrer encarregat de fer-ho, li deia unes quantes paraules a la quieto, acostant-se-li a l'orella, era tot u. El cambrer toca-tarda o negligent cuidava a donar més gas a les cames i la falta era subsanada ràpidament. El senyor Carabèn esbossava un somriure satisfet i caragolava, ai!, una cigarreta de paper.

Probablement, es sentia com una mena d'almirall màxim d'aquell gran vaixell que, sense donar un pas, caminava sempre. Una mena de Cristòfor Colom (a) Carabèn,

bèn, descobridor d'una nova Amèrica, molt més propera, i més rica que no pas aquella altra, tan llunyana, tan farcida de mosquits, i de "negrits" que va donar tants i tants disgustos al pobre Cristòfor.

Des de darrera del taulell, la panxa prominent repenjada al marbre del taulell, esguardant des de darrera de les ulleres i a través de les esclatxes de les muntanyes de terrossos de sucre, de tasses i copes, el nou Colom estenia l'esguard fins a la porta. Sota el seu esguard, diguem-ne protector, s'estenia la "teoria" — zquè et sembla Díaz P...? —, incabable, de la parroquia bigarrada i àdhuc pintoresca. Allà baix, cap a la banda de la mar — el Cafè Espanyol era una mena de tras-

LA TERRASSA DEL CAFÈ ESPANYOL, EN ELS BONS TEMPS DEL SENYOR CARABEN

làntic, lector amic —, o sigui del tub, hi han els enfebrats del domini, els literats i autors dramàtics, eters aspirants a estrenar un melodrama genial al teatre Apol·lò, i els anarquistes. Els primers estan absorbits per les fitxes i veuen, en el seu magí, una rastellera incabable de dobles sisos que els tapen la sortida de les que ells tenen a la mà; i els altres fan castells literaris, bastits sobre un fonament d'incomprensió de l'empresari, de malesvolences dels companys que tenen èxit, i de desgràcia. El drama genial i d'èxit segur, que porten a la butxaca del gec, el paper del qual ja és força rebregat i marcat amb unes quantes ditades irreverents, només serà comprès per les generacions futures. Malgrat això, si us mostreu propicis, us el llegeixen, i després de la lectura heu d'aguantar, amb estoicisme progressiu, l'allau de confidències malencòniques que us couen al damunt. A les taules del costat de les vidrieries els anarquistes hi planegen el món arcàdic que ha de constituir la felicitat de tots i de tothom, parlant en veu molt baixa, i voltats de muntanyes fetes de revistes i de diaris.

Ara el cafè s'eixampla. D'ací fins el taulell, hi han rengleres abundants de taules, rodones i quadrades. A les del mig els artistes que formaven part de les companyies que es dedicaven, fa anys, a la pantomima, amb l'Argelagués al davant, recordant amb enyorament els temps passats. El pianista senyor Vilalta, amb la seva cobellera romàntica i la xalina negra, pren cafè, convidat per un grup d'amics, antics parroquians de la casa. La colla de l'"Amichatis" seu al voltant d'una taula, en la qual floreixen les rialles grasses. Llegeixen un vodevil? Passa En Santpere, seguit de les mirades de curiositat i de simpatia que li adreça la parroquia; mirades a les quals ell contesta repartint barretades. Passa una cupletista exuberant, coberta de bisuteria barata i rutilant, amb

un pit enorme i un sotabarba farcit de plec com una persiana, i la gent, àdhuc els jugadors del domini, la ressegueixen de dalt a baix. Camina amb aire solemniat i dalt, i es dirigeix al recó de banda de dalt del cafè. Allí hi ha un seguit d'artistes de varietés, de mares de cupletista, d'agents contractadors de "bolos", i d'empresaris forans. Aquella dona, que passa dels noranta quilos, ve a pescar un "bolo" de dissabte i diumenge, a un poblet de fora i a bon preu. La seva còrpora exuberant, el seu pit monumental, l'hi asseguren. Avui és divendres; doncs bé, demà al vespre, o sigui el dissabte, els pagoses del poble de muntanya anirà a raure, per cantar o ballar — pel cas és igual —, o del poble de la costa anirà a fer el mateix, i que seran pescadors, bramularan d'entusiasme, barrejats amb una mica de luxúria, en veure-la sortir del darrera d'un bastidor lluint una pitrera temptadora, amb un clavell vermell a l'orella, el barret cordovès decantat al damunt, i el cos molt, de flancs amples, cenyit per un "mantón" de Manilla de colors encesos.

ASPECTE ECONOMIC DE L'ESPECTACLE DE VARIETES

Enfocar la qüestió econòmica de les varietés és bastant complicat. Segurs estem que sense voler feriem susceptibilitats, però, que hi voleu fer, haurà d'ésser així, i no d'altra forma. ¡Què més voldriem que cantar un elogi íntegre dels encarregats de dirigir i controlar l'espectacle dels varietés! El mal ja ve del 19 de juliol. No dubtem que al front anaren homes carregats de bona fe — això no cal discutir-ho —, però no n'hi ha prou amb tenir aquest cabal magnífic. S'han de posseir condicions per a dirigir i fer marxar un negoci, i més quan aquest representa un monopoli — com de fet són les varietés —, on s'han de posar en joc diverses activitats amb el fi que en diversos locals no hi hagi el mateix espectacle, o almenys variar-ho en forma que el públic pugui anar diàriament a un de diferent.

Això no es féu. Se seguí amb la rutina i trajectòria dels antics propietaris. El clàssic "tablado", unes artistes sense solta ni volta, exhibint-se impudicament... Sempre el mateix cuplet o la mateixa dansa.

En tots els locals, el mateix programa. Ballarines, cupletistes i algun que altre "humorista". Després vingué una ratxada de vodevils completament obscens. Semblava talment que el Comitè fes els programes en sèrie. Ni una varietat, ni una nova llum on filtrar-se els aires d'Europa,

d'ací no es veié. Al contrari. Uns programes més pobres que abans. Unes artistes treballant amb una desgana que hom comprèn perfectament en saber que fent-ho bé o malament al final de setmana hi haurien els mateixos diners. No hi havia estimul. Aquelles ànsies de millorament social, de regenerar un ofici que havia estat durant molt de temps l'esquer d'uns senyorosos amb molts bitllets a la butxaca, aquells projectes que volien fer abans de dirigir o manar, es quedaren a l'aire. No res es féu.

I per què? Senzillament. No volem ofendre, però creiem que cadascú ha nascut per dedicar-se a una activitat marcada pel seu destí. El que és cira-botes a llustrar sabates, l'electricista a fer de "xispa", l'home del guardarrobes a vigilar les peces del vestir, però mai carregar damunt llurs espatlles i llur responsabilitat el viure de milers d'homes i dones com representaven els que actuaven en els locals barcelonins.

CARNET DEL TEATRE ACOTACIONS A UNA CARTA

¿Per què aquest soldat que totjust voreja els trenta anys i cobra de l'Exèrcit, pot anar fent "bolos" pels nostres teatres, erigit tot d'una en primer actor i director, i percebent, per tant, un altre sou, havent-hi com hi ha comediants molt més prestigiosos que passen gana i l'edat dels quals no els permet d'envolar-se com a voluntaris, no ja per a anar a les trinxeres, sinó, ni tan sols, per a fer fortificacions?

La pregunta, que no té res d'ingènua, ens ve en una carta d'un lector, home del carrer, suggestionat pel tema que encetàrem en el nostre "Carnet" de la setmana passada. Suggeríem que no ens ha sorprès. El teatre ha estat sempre, ací i a tot arreu del món, un organisme amb dos pols essencials: un de positiu, que va del fons de l'escenari al darrere del públic i opera només mentre dura la representació, i un altre de negatiu que recorre tots els recons i reconets de l'organisme, s'endinsa al més íntim de la llar de tots aquells que intervien en l'espectacle,

Som catalans i cridarem, a l'una, amb veu rogallosa:

— ¡Olé!!
La senyora voluminosa ens adreçarà un somriure clapat amb les taques grogues de la dentadura postissa, i tots, mentalment, faltarem a la pròpia.

També s'hi troba, en aquest recó, el domador de lleons que no en té, però que espera contracta assegut i fent companyia a un cafè amb llet. Moltes vegades va calat. Vol dir que la contracta no cau. Però d'altres si, i aleshores té una feinada a buscar les feres. Hi ha mares que ponderen els mèrits artístics de les seves filles, tant si ho són de debò com suposades. Hi han ties que es porten l'oli en l'art d'encomolar parents als empresaris forans, i que àdhuc s'encomolen elles mateixes... — "Soy un poco vieja pero aún me marco unas seguidillas muy apetitosas..." — diuen somrient amb aire picarresc a l'empresari, que té un aspecte molt sospitos del carnisser. A aquest, que mastega un puro, se li encenen els ulls i se li mira amb glafèria.

— "Sí, señor... — ofegeix —. Quien tuvo, retuvo. ¿No comprende?"

L'empresari, comprèn, en efecte, i la contracta, però per uns quants duros menys dels que hauria pagat si la senyora hagués estat una mica més jove. Signen un paper i entesos. Fins a demà que, tanmateix, serà un altre dia.

I aquest era el Cafè Espanyol del meu temps i del senyor Carabèn. El tot, però, amenitzat, si a mà venia, per la Novena Simfonia de Beethoven, que executava amb una unció religiosa enternidora el difunt pianista senyor Vilalta, pels fragments de "Lohengrin", i altres obres mestres de la música alemanya, quan de sobte, entre glop i glop de cafè, es posava sentimental i romàntic, la qual cosa li succeïa bastant sovint.

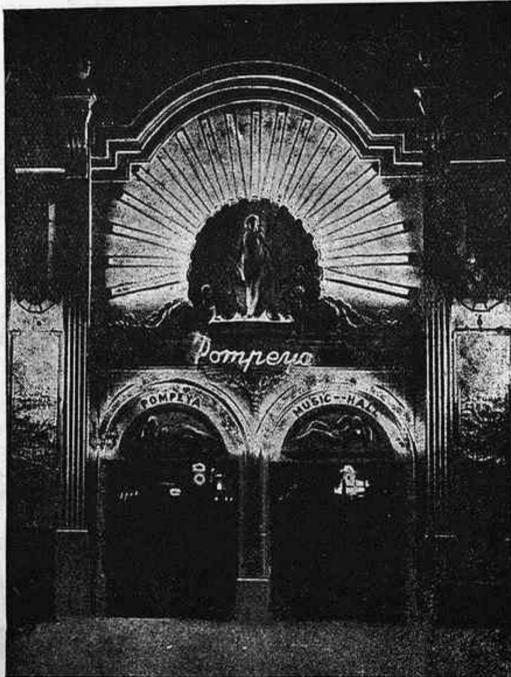
Jaume PASSARELL

i opera a qualsevol hora, per intempestiva que sigui.

Ningú no ignora que per al ver afeccionat al teatre, tant d'interès té el pol positiu com el negatiu. Com espectador li plau percebre l'emoció que li pervé de l'obra i de la seva interpretació, però com a apassionat no renúncia a parar les orelles als "potins" que corren pel saló de descans durant els intermedis, i que ell repetirà així que es trobi amb un tercer per al qual siguin inèdits. Això fa que per a ell, que a fi de comptes figura dins la majoria del públic que va al teatre, aquest no tingui secrets de cap mena. Podria molt ben ésser que la font de tot plegat la trobessim en el fet que el teatre especuli damunt les masses. Com és ara els esports; la política i la premsa. Car tampoc cap apassionat esportiu no ignora les interroritats dels clubs ni les virtuts o els defectes de llurs ídols, com cap afiliat a un partit polític no desconeix com i de quina manera viuen llurs líders, ni cap subscriptor de diari, per mica ençegat que en sigui, deixa de saber com i amb què se sosté l'empresa que li dona per set pessetes al mes allò que en costa trenta o quaranta.

Sembla que el fet de no poder-se amagar les vergonyes, hauria de constituir un handicap per a aquella gent propensa a deixar-se dominar per les flaqueses humanes. I sembla que l'home honest — i caldrà que ho fos de cap a peus, i de fora a dins, l'escolliu per a exercir funcions rectores —, abans de caure en el pendís al peu del qual s'obren les portelles de la murmuració, del malestar propi i allè del descregut d'allò que li havien confiat, no hauria d'oblidar que si les parets d'una escena són de paper, les del Teatre són de vidre. I que a través d'elles vigilen milers de milers d'Argus, per a decapitar els quals Mercuri no té prou espases.

Per un regular, l'home mitjà de tots els climes i de tots els règims, així que per atzar es troba darrera una taula des de la qual li és lícit de donar ordres, ja es creu superior als seus conciutadans i amb mèrits per a tirar al dret. El sobta un enuament progressiu i al cap de quatre dies es deixa guiar més pels sentits corporals que pel comú. La bona taula, el tabac de primera, el vi de preu, una veu insinuadora i un parell de cames d'una subalterna són el complement obligat de les facultats adquirides en ocupar la poltrona de darrera la taula. Un cop gustades aquestes mels, zquin sapastre hi renuncia pel que pugui dir els qui sempre tindran boca d'ase? Aquest deliri ha estat la perdició de molts Sugranyes, molts Calvos, molts Gisberts i molts Fernández Burgas... Però allò que podria ésser perdonat a uns empresaris que, després de tot, malversaven diners propis o de badocs als quals havien engallinat, no podria perdonar-se a qui no sols no exposés res propi, sinó que, per a empitjorar-ho, amb la seva conducta desacredités sistemes i els deixés inservibles per a un mai més, i comprometés el rosegó de pa d'una pobra gent convertida, vulgues o no, en un cavall blanc c'lectiu.

LA FAÇANA DEL MUSIC-HALL POMPEYA, AL PARAL·LEL

Llorenç GIBERNAU

COPS DE BEC

I DESPRES DIRAN DELS ESPIES

Per a provar la fidelitat de Carles Sentís, quan aquest vivia a París amb els mil francs que li regalaven els facciosos, algú va tenir l'ocurrència d'invitar-lo a una festa.

Això s'esqueia pels començaments de l'Exposició de París. De Barcelona havien vingut objectes d'art per ésser exhibits. Personalitats catalanes i franceses admiraven la riquesa i el valor d'allò que Catalunya presentava com exponent d'una llarga vida de treball i de civilització.

Tots eren coneguts i sabien que invitar a Sentís era per pura focècia, car no ignoraven que a la nit el borratxo i radiofònic Queipo de Llano, donaria la notícia.

Així passà: Abocats materialment a l'aparell de ràdio, poguérem oir com Don Gonzalo recitava amb la seva veu de vi: "Esta tarde en París los rojos de Barcelona se han repartido el botín, producto de sus robos. Los de la Generalidad se han llevado la parte más gorda. Varios cientos de baúles cargados de joyas, entre las que abundaban crucifijos de oro y otras cosas pertenecientes a la España que pronto liberarán los nacionalistas."

No cal dir la broma que es féu. Els que quedaren astorats foren els francesos que, involucrats amb els catalans, els tractaven de "rojos" i de lladres.

Aquell dia el Queipo, amb la seva "charla", va jugar a favor nostre, com sempre.

HISTORIETA IDIOTA

Diàleg sorprés entre dos ciutadans que es topen, cara a cara, a la Rambla de Catalunya:

—Home, Rojals! Com va això? ¡Quant temps sense veure't!

—Perdoneu, company; deveu equivocar-vos.

—Com s'entén? No et recordes de mi? Has oblidat Barbastre?

—No; no he oblidat Barbastre... però us asseguro que no us tinc present.

—Si és impossible! Si a primers d'agost del 36 vam fer junts la marxa des d'ací fins al front, amb la columna X... Si vam passar-nos tres mesos en la mateixa trinxera... Si jo t'escrivia les cartes per a la teva dona... Es diu Maria i vivíeu al carrer de Milà i Fontanals...

—Ah!... calleu, calleu... ¿Vós potser sou un xicot de Terrassa, que es diu Puig, baixet, "moreno", amb una mica de bigoti?

LA CASA DEL PROFETA

Tots els que coneixem el Manual d'Hiparxiologia, sabem que a la coberta diu: "Josep Plà. - El sistema de Francesc Pujols. - Manual d'Hiparxiologia. - Llibreria Catalònia". No sabem si encara dura, però no fa molt de temps que quan algú anava a la Llibreria editora i demanava l'Hiparxiologia de Francesc Pujols, li responien invariablement:

—Francesc Pujols? No la tenim
—Però si m'han dit que vostès l'havien editada.

—No, senyor; no la tenim.
Els dependents de la Casa editorial eren tan poc hiparxiològics que encara no havien establert la relació que hi ha entre el nom de Francesc Pujols i l'Hiparxiologia.

Un castellà que es va trobar en aquest cas, ho explicava a l'autor de la Ciència de l'existència i li deia:

—Resulta que en aquella casa, no saben qui és V.

El filòsof de la "Torre de les Hores" li va respondre amb resignació cristiana:

—Ya lo dijo Jesucristo: Nadie es profeta en su casa editorial.

ESPIES DE CINEMA

Tothom sap que el cinema és el gran precursor de totes les activitats humanes. A través del cinema hem vist casos que podien semblar inverosímils. Més tard, el temps ens ha fet veure que esdevenien realitat.

A París ha tingut lloc una tongada de films basats en l'espionatge. I París és un gran centre d'aquesta mena d'activitats, on els feixistes espanyols i estrangers són els que hi treballen més. Però els "nacionalistes" no estaven iniciats en les gestes i maneres de poder viure i passar desapercibuts. Arribaven a ésser tan càndids que tothom que els volia conèixer, només havia de fer una cosa:

Anar al cinema on es projectaven films d'espionatge. Allà els veïu al primer rengle, prenent apunts i adhuc assajant gestos dels artistes de la pantalla.

D'aquesta manera es coneixien tots i els coneixia tothom.

COM CORRE EL DINER!

Mentre Mussolini s'escarrassa pel món volent cercar un reconeixement de dret, inútilment, a la suposada conquesta d'Àustria, el seu compare Hitler, s'ha trobat amb un reconeixement implícit de l'anèxia "pacífica" d'Àustria per part de la potència democràtica que més es fa desitjar al món en aquests menesters.

Els Estats Units de Nordamèrica, acaben de clamar al dictador de Berlín que reconegui els deutes exteriors de la dissortada Àustria en tant que afecten els ciutadans i l'Estat de la República.

Hitler reconeixerà o no i només, no pagarà segurament aquests deutes, però de fet es troba que aquesta reclamació és el reconeixement més tàcit que hom pugui fer de la seva darrera bretolada.

El pobre Mussolini es deu estirar, els cabells d'enveja.

I tot plegat, és que per anar de pressa i fins i tot per córrer, no hi ha res com el diner.

LA MANCA DE SABO

Un dels sectors ciutadans que més han patit la manca de sabó, ha estat els naturistes, que com hom sap, han incrementat darrerament de manera extraordinària, les seves masses concurrents i practicants.

L'altre dia, en un concorregudíssim aplec pentalfista, quedà palesa aquesta necessitat de tan preuada matèria.

En arribar una destacadíssima personalitat desnudista a l'aplec, es despullà a corre-cuita i sortí a l'aire lliure a congregar-se amb llurs correligionaris que feia estona que l'esperaven.

En ésser a fora, pogué notar, amb disgust, algun desacostumat somriure, com en aquells temps precaris de la incipència desnudista.

—Què passa? —inquirí l'home.
—Dispensi. S'ha descuidat de treure's els mitjons — li respongué un amic de confiança.

I no era cert!

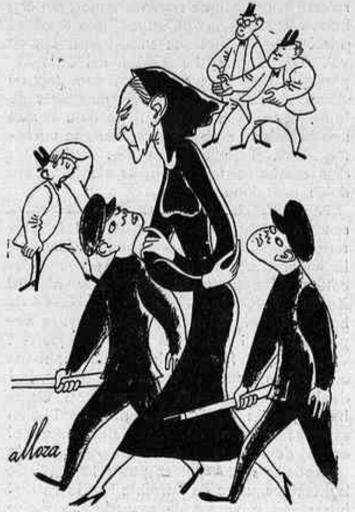
ELS GREUGES DELS PARES!

El pobre fill de l'ex-canceller i ex-austriac Schusnig, ha estat tancat per Goering a un manicomi com a rehenes per tal que el pare del dissortat noi s'avingui a respondre davant dels tribunals nazis de l'intent de plebiscit contra la soberana brutalitat d'Alemanya, que considera un delictes la remota possibilitat que varen tenir els austríacs, per a elegir entre tornar a ésser austríacs o suïcidar-se en massa que és el que han decidit a darrera hora.

El noi, pobret, exponent mínim de la criminalitat nacionalsocialista, no pot queixar-se gaire si se'l compara amb les criatures metralhades a Espanya pels avions alemanys, però, a desgrat de tot, es plany i diu:

—Perquè m'hauran portat a mí a un manicomi, si el que és boig és el meu pare!

ELS PARASITS DE LA RERAGUARDA

— I per qué l'han condemnat?
— Per alta traïció.

Aquest número

ha passat per

la censura

— M'agradaria que s'acabés aviat la guerra.
— Si, noi. Ja no es pot fer cap negoci.

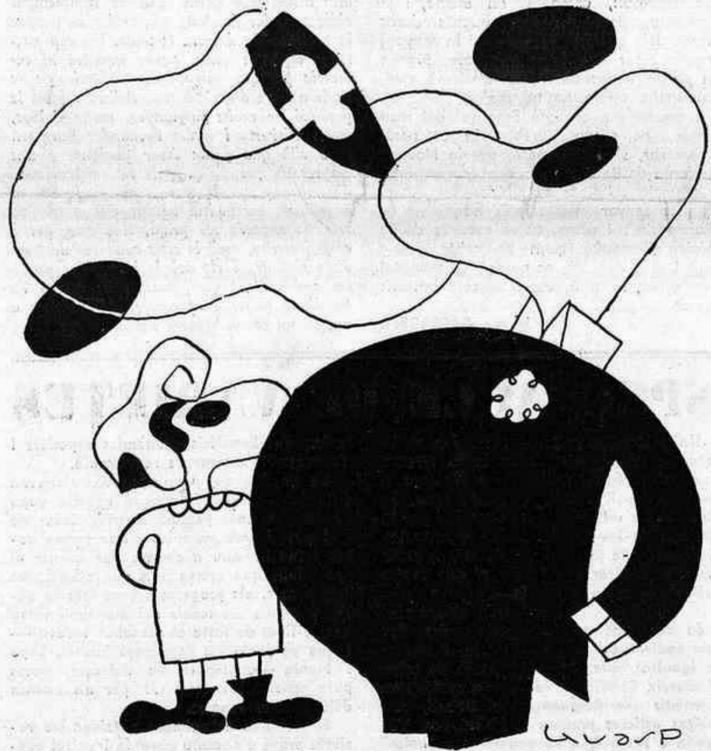

PARADOXA

— Ara les dones ens emanciparem ocupant els llocs dels homes que lluiten.
— Que en fa d'anys que n'estic d'emancipat, jo!

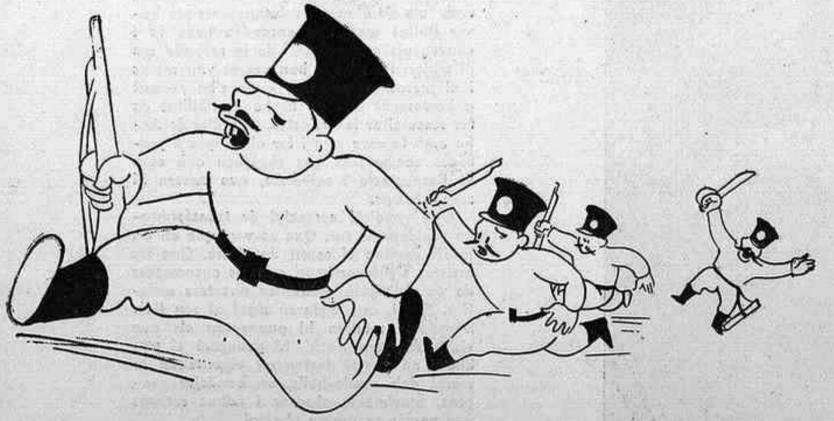

— Ja veuen la mar.
— Si, aviat beuran oli.

MARIANA, per GUASP

— Si vols que et sigui franc?
— Ni franc ni lliural

— És que fugiu, covers?
— No. Fem l'ofensiva cap a Toquio.

— Capità, acaba d'arrestar aquest quinto.

Germània: — Oh cors amor meu! No m'enganyis amb aquesta Albí, que és una pèrfida!

— Ara les dones ens emanciparem ocupant els llocs dels homes que lluiten.
— Que en fa d'anys que n'estic d'emancipat, jo!